

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Martin Hošek

Dispoziční zásada ve sporném a nesporném řízení

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: doc. JUDr. Alena Macková, Ph.D.

Tematický okruh: Civilní právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 12. 06. 2019

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 184 322 znaků včetně mezer.

Mgr. Martin Hošek

rigorozant

V Praze dne 12. 06. 2019

Poděkování

Tímto bych rád poděkoval doc. JUDr. Aleně Mackové, Ph.D. za odborné vedení mé rigorózní práce, zejména za veškeré náměty a cenné rady, které mi při jejím psaní poskytla.

Obsah

Úvod	1
1. Civilní proces	4
1.1. Vývoj civilního procesu.....	5
1.2. Dělení civilního procesu	7
1.2.1. Nalézací řízení	7
1.2.2. Vykonávací řízení.....	8
1.2.3. Insolvenční řízení	9
1.2.4. Zajišťovací řízení.....	10
1.2.5. Rozhodčí řízení.....	11
2. Nalézací řízení – jeho základní charakteristika a druhy.....	12
2.1. Sporné řízení.....	12
2.1.1. Odvětvové principy sporného řízení	12
2.1.2. Průběh řízení.....	14
2.2. Nesporné řízení.....	19
2.2.1. Odvětvové principy nesporného řízení.....	19
2.2.2. Průběh řízení.....	20
2.2.3. Vybrané typy nesporného řízení.....	21
3. Dispoziční zásada – obecný výklad	27
3.1. Vztah dispoziční zásady vůči ostatním vybraným zásadám nalézacího řízení ...	28
3.1.1. Zásada rovnosti.....	28
3.1.2. Zásada oficiality	28
3.1.3. Zásada vyšetřovací a projednací.....	29
4. Aplikace dispoziční zásady ve sporném řízení.....	31
4.1. Dispozice účastníka řízením	31
4.1.1. Žaloba	31
4.1.2. Přerušení řízení.....	37

4.1.3.	Zpětvzetí žaloby	38
4.1.4.	Vzájemný návrh.....	40
4.1.5.	Návrh na vydání rozsudku pro zmeškání	41
4.1.6.	Odvolání	42
4.1.7.	Dovolání a ostatní mimořádné opravné prostředky.....	48
4.2.	Dispozice účastníka předmětem řízení	56
4.2.1.	Změna žaloby	56
4.2.2.	Soudní smír.....	58
4.2.3.	Rozsudek pro uznání	59
5.	Aplikace dispoziční zásady v nesporném řízení.....	61
5.1.	Dispozice účastníka řízením	61
5.1.1.	Návrh	61
5.1.2.	Přerušování řízení	63
5.1.3.	Zpětvzetí návrhu	65
5.1.4.	Odvolání	66
5.1.5.	Dovolání a ostatní mimořádné opravné prostředky.....	68
5.2.	Dispozice účastníka předmětem řízení	73
5.2.1.	Změna návrhu	73
5.2.2.	Dohoda o předmětu řízení	74
	Závěr.....	76
	Použité zkratky	79
	Seznam použitých zdrojů	80
	Abstrakt	84
	Abstract.....	85

Úvod

Nalézací řízení představuje jeden z druhů civilního procesu, ve kterém soud posoudí konkrétní věc a následně o ní autoritativně rozhodne. Nalézací řízení dělíme na řízení sporné a nesporné. Předmětem sporného řízení je zpravidla spor mezi účastníky o existenci či neexistenci vzájemných práv a povinností. Oproti tomu v nesporném řízení nevystupují účastníci jako protistrany, jelikož je jeho účelem úprava jejich vzájemného poměru do budoucna. Na výsledku nesporného řízení je značný veřejný zájem, který se mimo jiné projevuje i možností zahájení určitých typů nesporného řízení z úřední povinnosti.

Na začátku práce autor vymezí civilní proces, do kterého nalézací řízení spadá. Základním specifíkem civilního procesu je, že oproti ostatním procesním typům soud rozhoduje v civilní pravomoci. Představuje jednu ze záruk práva na spravedlivý proces. Civilní proces je tvořen třemi prvky, a to procesními vztahy, procesními subjekty a procesními úkony. Právě v procesních úkonech se promítá dispoziční zásada, která je předmětem této práce.

Původ recentního civilního procesu můžeme nalézt až ve starověkém Římě. Civilní proces během svého vývoje prošel několika stádii, kterým se bude autor postupně věnovat. Na území České republiky se civilní proces začal rozvíjet v průběhu 12. a 13. století. Civilní proces se postupně vyvíjel až do roku 1948, kdy byl uměle zastaven socialistickou koncepcí. Závěrem první kapitoly autor vymezí všechny typy civilního procesu, kterými jsou nalézací řízení, vykonávací řízení, insolvenční řízení, zajišťovací řízení a řízení rozhodčí. U každého z výše uvedených řízení autor nastíní jeho účel a základní vlastnosti.

Druhá kapitola se bude věnovat nalézacímu řízení. Tato kapitola bude rozdělena na dvě podkapitoly, přičemž první se bude věnovat řízení spornému. U sporného řízení bude autor nejdříve zkoumat, na jakých zásadách je toto řízení postaveno a v čem se tyto zásady projevují. Jednou z nich je právě zásada dispoziční, která tvoří těžiště této práce. Druhou základní zásadou sporného řízení je zásada projednací, která se projevuje zejména v odpovědnosti účastníků za řádné zjištění skutkového stavu, na jehož základě soud vydá své rozhodnutí ve věci. Následovat bude část věnovaná průběhu sporného řízení.

Sporné řízení se zahajuje vždy na návrh jednoho z účastníků, tento návrh následně soud zašle druhému účastníku k vyjádření. Tímto se také završuje úplný trojstranný procesněprávní vztah mezi účastníky řízení a soudem. Ve sporném řízení je standardně nařizováno jednání, které představuje těžiště daného řízení. Před nařízením jednání předseda senátu zkoumá splnění procesních podmínek pro řádný průběh řízení, aby bylo možné rozhodnout ideálně ihned

při prvním jednání. V této kapitole autor zmíní již některé dispoziční úkony účastníků řízení, blíže se jim však bude věnovat až dále ve své práci.

Následovat bude část věnovaná druhému typu nalézacího řízení, a to řízení nespornému, které představuje soubor různých typů zvláštních řízení upravených ve zvláštní části ZŘS. Autor nejdříve ve stručnosti stanoví, na jakých zásadách toto řízení stojí. Těmito zásadami jsou zásada oficiality a zásada vyšetřovací. Důvodem pro uplatnění těchto zásad, které nesporné řízení odlišují od řízení sporného, je veřejný zájem na věcech v tomto řízení řešených.

Poté autor vymezí obecný průběh nesporného řízení. Nejdříve se bude věnovat návrhu na zahájení řízení a možnosti zahájit některá řízení z úřední povinnosti, tzn. bez návrhu některého z účastníků. Autor dále vymezí pojem účastníků řízení, který je odlišný oproti vymezení účastníků ve sporném řízení. U nesporného řízení je také obvykle nařízeno jednání, kde soud rozhodne ve věci. Oproti spornému řízení je však rozhodnutí v určitých věcech závazné pro každého, ne pouze pro strany řízení.

Vzhledem k tomu, že nesporná řízení představují soubor více zvláštních řízení, se bude autor v následující části této kapitoly věnovat některým konkrétním řízením. U každého z těchto řízení autor vymezí jeho účel a základní procesní aspekty.

Třetí kapitola bude obsahovat výklad o dispoziční zásadě, a to jak ve vztahu ke spornému tak i nespornému řízení. Dispoziční zásada určí, kdo může ovlivňovat řízení či jeho předmět. Je však nezbytné brát v potaz, že je potřeba vždy zkoumat, v jaké míře se v daném řízení uplatní. Sporné řízení je na dispoziční zásadě postaveno, takže se v něm uplatní v nejsilnější míře, oproti tomu nesporné řízení je postaveno na zásadě oficiality, což uplatnění dispoziční zásady limituje.

Vzhledem k tomu, že se v obou typech nalézacího řízení vedle sebe uplatňuje více procesních zásad, autor po obecném výkladu týkajícím se dispoziční zásady, vymezí její vztah vůči vybraným jiným zásadám nalézacího řízení. Jako první bude autor zkoumat vztah vůči zásadě rovnosti. Následovat bude část týkající se zásady oficiality, přičemž závěr kapitoly bude pojednávat o zásadách vyšetřovací a projednací.

Následující kapitola se bude věnovat aplikaci dispoziční zásady ve sporném řízení, přičemž tato zásada se projevuje v procesních úkonech účastníků, kterými mohou ovlivňovat buď řízení jako takové, nebo předmět řízení. Z tohoto důvodu autor rozdělí kapitolu na dvě podkapitoly, které se budou krýt s výše nastíněným dělením. Nejdříve se bude autor věnovat dispozici řízením. V této části se bude autor zabývat konkrétními procesními úkony, jejichž prostřednictvím může účastník disponovat řízením. Nejdůležitějším z nich je žaloba, jelikož

právě v souladu s dispoziční zásadou, je možné sporné řízení zahájit pouze na základě žaloby. Mezi úkony disponující řízením autor zahrnuje také odvolání, stejně jako mimořádné opravné prostředky.

Druhá část čtvrté kapitoly se bude věnovat dispozici předmětem řízení. Mezi úkony, kterými je možné ovlivnit vymezení předmětu řízení, spadá změna žaloby, soudní smír a rozsudek pro uznání. Podstatnou roli hraje změna žaloby, jelikož žaloba je procesní úkon, ve kterém je vymezen právě předmět řízení. Zbylé dva úkony představují možnost účastníků vyloučit soud z rozhodování o předmětu sporu, když je meritorní rozhodnutí nahrazeno vůlí obou stran sporu.

Poslední kapitola bude věnována aplikaci dispoziční zásady v nesporném řízení. Sice by se mohlo zdát, že v nesporném řízení nemá dispoziční zásada své místo, opak je však pravdou. I když je nutné poukázat na to, že její uplatnění není tak výrazné jako u řízení sporného. Výše uvedené se promítne také v užším výčtu dispozičních úkonů, které je možné užít v nesporném řízení, jelikož některé dispoziční úkony, které můžeme použít ve sporném řízení, jsou zde vyloučeny.

Kapitola bude opět rozdělena na části věnované úkonům dispozice řízením a dispozice předmětem řízení. V každé z obou částí se bude autor věnovat všem dispozičním úkonům, které se v nesporném řízení uplatní. V celé poslední kapitole autor porovná konkrétní dispoziční úkony s jejich protějšky aplikovanými ve sporném řízení.

1. Civilní proces

Pojem proces pochází z latinského slova *procedere*, což v překladu znamená pokračovat, postupovat. Rozlišujeme proces v širším a užším slova smyslu. V širším slova smyslu lze proces chápat jako postup, kterého je nutné dbát při snaze o dosažení určitého cíle. Oproti tomu proces v užším slova smyslu představuje „... *souhrn úkonů s právně relevantním účinkem, prostřednictvím kterých může být nějaká věc na pořadu práva před obecnými soudy či řešena jinými orgány veřejné moci za účelem jejího projednání a rozhodnutí.*“¹

V právním řádu České republiky nalezneme mimo civilního procesu i trestní, správní a ústavní proces. Civilní proces se však od ostatních typů liší tím, že v něm soud vykonává civilní pravomoc.² Tato spočívá v řešení vztahů v soukromoprávní oblasti, a to mezi sobě rovnými subjekty. Nezbytností pro řešení vztahů v soukromoprávní oblasti prostřednictvím civilního procesu je účast nezúčastněného třetího, jehož úkolem je ve věci autoritativně rozhodnout.

Civilní proces byl již mnohokrát definován. Pro účel této práce si autor vybral definici, která jej považuje za „... *soubor právních vztahů vznikajících v důsledku postupu (procesních úkonů) soudu a dalších procesních subjektů při poskytování ochrany soukromoprávním a některým jiným právním vztahům.*“³

Primární účel civilního procesu vyplývá z § 3 OSŘ, který v první větě uvádí, že je občanské soudní řízení jednou ze záruk spravedlnosti a práva a slouží upevňování a rozvíjení zásad soukromého práva. Účelem civilního procesu je ochrana subjektivních práv, když věta druhá § 3 OSŘ uvádí, že se každý může domáhat u soudu ochrany soukromého práva, které bylo ohroženo nebo porušeno.

Civilní proces je tvořen třemi pojmovými prvky, a to procesními vztahy, procesními subjekty a procesními úkony. Procesní vztahy jsou vztahy, které vznikají na základě procesu, přičemž jsou ze své povahy závazné a vynutitelné. Hmotněprávní vztahy jsou na procesních vztazích nezávislé, jelikož jejich realizace probíhá dobrovolně. Procesní vztahy vznikají a zanikají v průběhu procesu, přičemž jeho skončením zaniká i základní procesní vztah kryjící

---

¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2017. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-538-8. s. 16

² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 33

³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 34

se s procesem samým. Další pojmový prvek je tvořen procesními subjekty, které představují subjekty, jež mají možnost ovlivňovat průběh konkrétního řízení. Takovými jsou vždy soud a účastníci řízení. Posledním z pojmových prvků jsou procesní úkony. Procesní úkony představují úkony, jež „... jsou předpokladem vzniku procesních vztahů a které mohou činit pouze procesní subjekty a ovlivňovat tak průběh civilního řízení.“⁴

Pro úplnost výkladu je vhodné vymezit vztah mezi občanským právem hmotným a civilním procesem. Proces obecně má za úkol realizaci hmotného práva, přičemž obsah daného práva je ponechán na hmotněprávní rovině tohoto vztahu. Z tohoto důvodu je mezi procesním a hmotným právem velice úzká spojitost, avšak není možné zapomenout na skutečnost, že se jedná o samostatná právní odvětví. Z toho vyplývá, že proces není pouze nějakou další fází příslušného hmotněprávního vztahu. Vztah mezi hmotným a procesním právem se mění podle toho, zda má být v předmětném řízení vydáno deklaratorní či konstitutivní rozhodnutí. Pokud má být v řízení vydáno deklaratorní rozhodnutí, tak před procesem existoval hmotněprávní vztah, při jehož realizaci vznikl řešený spor. Naopak konstitutivní rozhodnutí představuje právní skutečnost, tzn. zakládá vznik, změnu nebo zánik hmotněprávního vztahu.⁵

1.1. Vývoj civilního procesu

„Řízení soudní je jako každé jiné zařízení společnosti lidské, určené k tomu, aby jí sloužilo a prospívalo, podrobena nutně názorům své doby, takže jest obrazem toho, co ta která doba považovala pro sebe za nejvhodnější.“⁶

Kořeny současného civilního procesu lze nalézt již ve starověkém Římě, i když od té doby prošel značným vývojem. Prvním typem soudního řízení v Římě bylo silně formalizované řízení legisakční. Nutnou podmínkou bylo protichůdné stanovisko stran k předmětu sporu, za jeho současného formálního ustanovení před nositelem státní jurisdikční moci. Jakmile

---

⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-571-5. s. 39

⁵ WINTEROVÁ, Alena. *Občanské právo procesní: studijní příručka*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1994. ISBN 80-85866-00-3. s. 36

⁶ HORA, Václav, SPÁČIL, Jiří, ed. *Československé civilní právo procesní: I.-III. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnícká díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-540-3. s. 11,12

k tomuto ustanovení došlo, spor se přesunul před soukromého soudce.⁷

S ohledem na rozvoj římské společnosti začal být postupně legisakční proces nedostačující, protože vznikl proces formulový. Tento se vyvinul v důsledku soudní praxe cizineckého praetora. Praetor vydal prohlášení, kde jmenoval soudce, specifikoval žalobní nárok a přikázal k odsouzení či osvobození žalovaného. Toto prohlášení se nazývá formule. Jakmile byla formule vyhlášena, nebyly přípustné žádné její změny. V případě prokázání nároku byla protistrana odsouzena dle formule.⁸

Zvláštním typem civilního procesu ve starověkém Římě byl proces interdiktů. V tomto řízení vydal praetor po přednesu žalobce interdict, který představoval rozkaz či zákaz zavazující odpůrce. Původně byl interdikt bezpodmínečný, což způsobilo, že jej praetor vydal po prověření veškerých skutkových tvrzení. Postupně však z důvodu rostoucího množství řízení praetor již neprověřoval veškerá skutková tvrzení a pouze na základě návrhu vydal interdikt, který podmínil splněním určitých právních podmínek. Praetor v tomto řízení rozhodoval abstraktně.⁹

Za principátu dochází ke vzniku nového typu řízení, které je označováno za proces kogniční. Oproti klasickým řízením probíhal celý před magistrátem, přičemž se obvykle připouštělo odvolání přímo k císaři. Tento typ řízení podstatně ovlivnil další vývoj civilního procesu v Evropě.

V Českých zemích se začal civilní proces rozvíjet až ve 12. a 13. století. V tomto období byla současně snaha o oddělení moci soudní od ostatních, díky čemuž vznikl zemský soud, který rozhodoval ve věcech šlechtického práva. Soudu předsedal panovník za účasti přísedících z řad šlechticů. Řízení bylo zahájeno na návrh, přičemž měl návrhovač povinnost jím předložená tvrzení řádně prokázat.

Následně byl v roce 1627 zaveden Obnoveným zřízením zemským písemný proces. Žalobce byl povinen zaslat před zahájením sporu tzv. řezané cedule, z nichž se žalovaný dozvěděl předmět budoucího sporu. V případě, že strany spory nedošly ke smírnému řešení,

---

⁷ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-7239-155-0. s. 22,23

⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-538-8. s. 24,25

⁹ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-7239-155-0. s. 23

byla sepsána žaloba. Bylo umožněno se v řízení nechat zastoupit advokátem, a to na základě předložené plné moci.¹⁰

Pro vývoj civilního procesu a překonání posledních zbytků středověkého procesního práva měl význam Obecný soudní řád, vydaný v roce 1781 Josefem II. Tento kodex byl „... *na svou dobu zdařilou kodifikací obecnoprávního procesu v zemích rakouských.*“¹¹ Z tohoto důvodu byl nahrazen až o více než sto let později. Byl nahrazen novou kodifikací civilního procesu z let 1895 až 1896.

Tento kontinuální vývoj civilního procesu byl v Českých zemích v letech 1948 až 1989 přerušen. Veškerá relevantní zákonná úprava byla vybudována na socialistické koncepci civilního procesu. Cílem této koncepce je možnost státu zasahovat do soukromoprávních vztahů, což způsobilo, že byl civilní proces koncipován jako jeden typ řízení. Dalším důsledkem byla řada deformací základních zásad, na kterých civilní proces stojí, zejména zásady dispoziční a projednací. Po roce 1989 byly právní předpisy upravující civilní proces průběžně novelizovány za účelem řešení zásadních nedostatků právních předpisů přijatých za dob totalitního státu.¹²

1.2. Dělení civilního procesu

Civilní proces se v důsledku jeho historického vývoje z původně jednotného řízení vnitřně rozdělil na několik druhů, které rozlišujeme zejména s ohledem na jejich rozdílný účel. Všechny druhy civilního procesu mají společné, že jejich prostřednictvím dochází k rozhodování v rámci civilní pravomoci. V další části této práce se bude autor postupně věnovat následujícím typům civilního řízení, a to řízení nalézacímu, vykonávacímu, insolvenčnímu, zajišťovacímu a na závěr rozhodčímu.

1.2.1. Nalézací řízení

Za nejvýznamnější typ civilního procesu je obvykle považováno nalézací řízení. „*Nalézací řízení je druh civilního procesu, ve kterém se zjišťuje, zda existuje tvrzený soukromoprávní*

---

¹⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-538-8. s. 26

¹¹ HORA, Václav, SPÁČIL, Jiří, ed. *Československé civilní právo procesní: I.-III. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-540-3. s. 12

¹² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 54

nárok, či nikoli, popřípadě právo sám vytváří.“¹³ Soud v tomto řízení musí zjistit skutkový stav, který je předmětem sporu, a následně na něj řádně aplikovat příslušnou hmotněprávní normu. Výsledkem řízení je vydání autoritativního rozhodnutí soudu, které může být zpravidla předmětem následného vykonávacího či exekučního řízení, které má zajistit jeho splnění.

Nalézací řízení se dělí na řízení sporné a nesporné. Většina procesualistů považuje za nejvhodnější způsob vymezení rozdílu mezi těmito řízeními v jejich účelu. Sporné řízení má reparační funkci, oproti tomu nesporné řízení má funkci preventivní, tzn. je zde snaha předejít možným sporům mezi účastníky, a tak je vhodné autoritativně upravit daný poměr do budoucna. Dalším rozdílem je, že ve sporném řízení soud vydává deklaratorní rozhodnutí. Existují zde však výjimky, kdy soud ve sporném řízení vydá rozhodnutí konstitutivní (např. rozdělení spoluvlastnictví). Oproti tomu v nesporném řízení soud zpravidla rozhoduje formou konstitutivních rozhodnutí.¹⁴

1.2.2. Vykonávací řízení

Vykonávací řízení představuje proces směřující k nucenému uskutečnění toho, o čem bylo soudem, příp. jiným orgánem s příslušnou pravomocí, autoritativně rozhodnuto, a povinný tuto povinnost nesplnil dobrovolně. Je nezbytné také vymežit, že vykonávací řízení v obecném smyslu není pouze jednotný proces, ale jedná se o řízení ve dvou různých formách. První typ probíhá u soudu, který činí veškeré úkony směřující ke splnění dané povinnosti, přičemž zákonná úprava tohoto procesu je obsažena v OSŘ.

Oproti tomu druhá forma vykonávacího řízení, nazývaná exekuční řízení, probíhá u soudního exekutora, který je dle § 1 odst. 1 exekučního řádu fyzickou osobou, kterou stát pověřil exekutorským úřadem. Soudní exekutor může svou činnost „*vykonávat jen zákonným způsobem při zachování nezávislosti a nestrannosti vůči účastníkům exekučního řízení. Úkony exekutora v exekučním řízení jsou považovány za úkony soudu a exekutor sám rozhoduje o způsobu provedení exekuce a sám také vydává rozhodnutí, která exekuční řád nesvěřuje soudu.*“¹⁵ Exekuční řízení probíhá dle exekučního řádu za subsidiárního užití OSŘ.

---

¹³ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 51

¹⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 40

¹⁵ KASÍKOVÁ, Martina a Karel ŠIMKA. *Exekuční řád: komentář*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-630-2. s. 5

Vykonávací řízení představuje nezávislý druh civilního procesu, jelikož vůbec nemusí po nalézacím řízení navazovat. Současně je nutné poukázat na skutečnost, že vykonávací řízení může být v některých případech zahájeno i bez předchozího rozhodnutí v nalézacím řízení, např. výkon povinnosti na základě notářského zápisu se svolením k vykonatelnosti.

Předmětem výkonu rozhodnutí však nemohou být jakákoliv rozhodnutí vydaná v rámci nalézacího řízení. Pouze rozhodnutí, která ukládají povinnost něco dát, konat, něčeho se zdržet, nebo něco strpět, mohou být vymožena prostřednictvím vykonávacího či exekučního řízení. Výrok rozhodnutí musí současně stanovit povinnému povinnost ke konkrétnímu plnění ve stanovené lhůtě.¹⁶

1.2.3. Insolvenční řízení

Insolvenční řízení slouží k rozhodování o úpadku či hrozícím úpadku osob a jeho řešení. Nenavazuje na žádné předchozí řízení, jelikož se právě v jeho průběhu zjišťují podmínky nezbytné pro jeho uskutečnění. „*Jeho charakteristickou zvláštností je, že v sobě zahrnuje prvky jak řízení nalézacího, tak řízení vykonávacího.*“¹⁷ Řízení je vedeno s cílem vypořádání se s vzniklou situací a uspořádání závazků mezi větším počtem zúčastněných osob. Typické pro insolvenční řízení je účast zvláštního procesního subjektu, insolvenčního správce, který realizuje úkony směřující k vypořádání vztahů mezi účastníky se subjekty.

Na začátku řízení je nezbytné rozhodnout, zda se dlužník nachází či nenachází v úpadku, příp. hrozícím úpadku. Insolvenční zákon rozlišuje dvě formy úpadku dlužníka, a to platební neschopnost a předlužení. Je důležité poukázat na to, že dlužník se nikdy nemůže nacházet v úpadku, pokud má pouze jednoho věřitele. Následně soud rozhodne o způsobu řešení úpadku, přičemž je možné za podmínek stanovených v insolvenčním zákoně vybrat z konkursu, reorganizace či oddlužení. Poté řízení probíhá v souladu s vybraným způsobem řešení úpadku.

V rámci konkursu jsou zjištěné pohledávky přihlášených věřitelů uspokojeny poměrně z výtěžku zpeněžení dlužníkovy majetku, který představuje majetkovou podstatu. Neuspokojené pohledávky či jejich části z pravidla skončením konkursu nezanikají a mohou být po dlužníkovi nárokovány i následně. „*Cílem řešení úpadku konkursem je tedy zpeněžení*

---

¹⁶ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0. s. 780

¹⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 41

majetku a uspokojení věřitelů z výnosu zpeněžení. ¹⁸

Druhým způsobem řešení úpadku je reorganizace. Reorganizace je přípustná pouze u podnikatelů, jelikož spočívá v postupném uspokojování zjištěných pohledávek přihlášených věřitelů za zachování provozu závodu dlužníka, který funguje dle soudem schváleného reorganizačního plánu.

Posledním způsobem řešení úpadku je oddlužení. Oddlužením může být řešen úpadek nebo hrozící úpadek pouze právnických osob, které nejsou podnikateli a nemají dluhy z podnikání, nebo fyzických osob, které nemají dluhy z podnikání. Oddlužení je možné provést zpeněžením majetkové podstaty nebo plněním splátkového kalendáře. Pokud dlužník splní všechny povinnosti podle schváleného způsobu oddlužení, pak vydá insolvenční soud usnesení, kterým jej osvobodí od placení do té chvíle neuhrazených pohledávek (není podstatné, zda byly uplatněny v insolvenčním řízení).

1.2.4. Zajišťovací řízení

Nyní se bude autor ve stručnosti věnovat zajišťovacímu řízení, jež shromažďuje různé specifické instituty, které z důvodu jejich povahy není možné podřadit pod jiný z druhů civilního procesu. Tato řízení jsou v OSŘ zařazena do části druhé. Konkrétně se jedná o předběžná opatření, přetorský smír a zajištění důkazu. Všechna tato řízení mají společné, že v nich soud nerozhoduje meritorně. Předběžné opatření a zajištění důkazu slouží k ochraně práv dotyčné osoby, a to právě v období před meritorním rozhodnutím soudu. Předběžné opatření slouží k tomu, aby zatímně upravilo poměry účastníků před vydáním meritorního rozhodnutí soudu, nebo je-li obava, že by byl výkon rozhodnutí soudu ohrožen. Zajištění důkazu může účastník, příp. budoucí účastník řízení, využít, pokud je zde obava, že daný důkaz nebude možné později provést nebo jej bude možné provést jen s velkými obtížemi.

Oproti tomu institut přetorského smíru představuje alternativu ke spornému řízení, jehož účelem je vést strany sporu ke smírnému řešení, aniž by bylo nutné věc řešit procesně náročnějším sporným řízením. Aktivní věcnou legitimaci mají obě strany sporu, přičemž je možné, aby příslušný návrh podaly obě strany dohromady. Účelem tohoto řízení je uzavření hmotněprávní dohody mezi účastníky, kterou následně soud schválí usnesením. Navržená dohoda nesmí být v rozporu s právními předpisy. V takovém případě by ji soud neschválil.

---

¹⁸ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 493

1.2.5. Rozhodčí řízení

Posledním typem civilního řízení, jemuž bude věnován prostor v této kapitole, je rozhodčí řízení. V tomto řízení nahrazuje roli soudu soukromá osoba, rozhodce. Pro zahájení rozhodčího řízení je nezbytné dohodou obou stran udělit rozhodci pravomoc ve věci rozhodnout, a to ve formě tzv. rozhodčí smlouvy. Rozhodčí smlouvu lze uzavřít pouze v případech, kdy je možné o předmětu sporu uzavřít smír dle § 99 OSŘ. Ve věci může dle § 2 odst. 1 ZRŘ rozhodovat jeden rozhodce, více rozhodců anebo stálý rozhodčí soud, přičemž záleží na dohodě stran sporu obsažené v rozhodčí smlouvě. „*Samotná existence rozhodčí smlouvy však ještě neznamená, že namísto soudního řízení bude daný spor posouzen rozhodčím orgánem za všech okolností. Účastník daného právního vztahu má totiž i nadále volbu, zda v případě vzniklého sporu podá žalobu k rozhodčímu orgánu nebo k soudu.*“¹⁹

Rozhodčí řízení se zahajuje vždy žalobou, s jejímž podáním jsou spojovány obdobné účinky jako s podáním žaloby u soudu. Rozhodčí řízení je značně neformální, jelikož je možné si smluvně ujednat postup řízení rozdílný od dispozitivních ustanovení zákona.²⁰

Rozhodnutím v rozhodčím řízení, která se nazývají rozhodčí nálezy, stát propůjčuje povahu titulů, na jejichž základě je možné zahájit a realizovat vykonávací řízení. Zákon však umožňuje, aby soud vydaný rozhodčí nález na základě návrhu kterékoliv strany přezkoumal a případně při shledání jeho rozporu se zákonem také zrušil.

---

¹⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 576

²⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 525

2. Nalézací řízení – jeho základní charakteristika a druhy

Nalézací řízení představuje formální postup vedený před soudem, jehož podstatou je „... prostřednictvím dokazování zjistit skutkový stav věci a prostřednictvím aplikace právní normy na něj závazně rozhodnout o právech a povinnostech stran, resp. účastníků.“²¹ Toto řízení se dále dělí na řízení sporné a nesporné, která se vzájemně liší jak účelem, tak i základními principy, na nichž jsou postavena.

2.1. Sporné řízení

Zásadním rozdílem sporného řízení od nesporného je, že je jeho cílem vydání deklaratorního rozhodnutí, oproti tomu v řízení nesporném jsou vydávána rozhodnutí konstitutivní. Řízení sporné může být zahájeno pouze mezi účastníky právních vztahů, mezi kterými je spor o obsah či existenci vzájemných práv a povinností. Zahájení řízení může proběhnout pouze na základě návrhu (žaloby), kde žalobce současně vymezí předmět řízení, o němž chce, aby soud autoritativně rozhodl.

2.1.1. Odvětvové principy sporného řízení

Některé základní principy civilního procesu jsou vyjádřené v Ústavě České republiky a v Listině, jiné jsou vyjádřené v zákonech, a ostatní nejsou v platném právu upraveny vůbec.²² S ohledem na téma této práce se bude autor věnovat principům specifickým pro sporné řízení, které jsou vyjádřeny v platném právu. Autor bude v této práci používat pojmy princip a zásada jako synonyma.

Ovládacími zásadami sporného řízení jsou zásady dispoziční a projednací. Dispoziční zásada se ve sporném řízení projevuje ve více podobách, tomuto se však bude autor detailně věnovat dále ve své práci, jelikož právě projevy dispoziční zásady ve sporném řízení tvoří její podstatnou část.

Druhou zásadou, jež byla zmíněna výše, je zásada projednací, která se ve sporném řízení projevuje povinností účastníků řízení „... poskytnout soudu dožádanému o právní ochranu a projednávajícím jejich spornou věc všechny k tomu potřebné údaje včetně pravdivého

---

²¹ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMUEÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3. s. 4

²² WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 59

vyličení skutkového stavu, označení důkazů, jakož i návrhu, z něhož plyne, čeho se domáhá.“²³ Jsou to tedy účastníci sami, kteří určují, jaké skutečnosti má soud zjišťovat. Důsledkem je, že odpovědnost za řádné zjištění skutkového stavu nesou výlučně účastníci. Významnými projevy této zásady jsou povinnost tvrzení (břemeno tvrzení) a povinnost důkazní (břemeno důkazní). Dle § 101 odst. 1 a) OSŘ jsou účastníci povinni tvrdit všechny skutečnosti významné pro rozhodnutí ve věci.

Svá tvrzení jsou účastníci povinni současně prokázat důkazy. Komentář k § 120 uvádí, že „... nelze navrhnout důkazní prostředek, aniž by bylo zřejmé, k prokázání jakého tvrzení má tento vést.“²⁴

Ustanovení § 120 odst. 2 OSŘ umožňuje soudu provést i jiné důkazy než ty navržené účastníky, avšak pouze v případě, kdy jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývají z obsahu spisu. Nejvyšší soud České republiky tuto možnost soudu konkretizuje, když zastává názor, že „i v režimu zákonné koncentrace řízení podle § 118b odst. 10 o. s. ř. není soud zbaven povinnosti provést jiné než účastníky navržené důkazy, jestliže potřeba jejich provedení vyšla v řízení najevo (§ 120 odst. 3 o. s. ř.). Zákonná koncentrace řízení omezuje soud v rozsahu těchto aktivit potud, že může brát v úvahu jen takové důkazy, jejichž potřeba provedení vyšla najevo do skončení prvního jednání, které se ve věci konalo.“²⁵ Zákon umožňuje soudu také vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení všech účastníků.

Otázkou neunesení některého z výše uvedených břemen se zabýval také Nejvyšší soud České republiky, který zastává názor, že „... nesplnění povinnosti tvrzení není procesním právem sankcionováno jako nesplnění jiné procesní povinnosti, ale následkem je rozhodnutí, které vyzní v neprospěch účastníka, který svou povinnost tvrzení nesplnil.“²⁶

Neplatí však, že by byl soud povinen provést každý důkaz navržený účastníkem řízení, jelikož dle § 120 odst. 1 OSŘ, rozhoduje o tom, které z navrhovaných důkazů budou provedeny, právě soud. Soud neprovede zejména takové důkazy, které nemohou směřovat ke zjištění skutkového stavu věci nebo byly navrženy pouze za účelem prodloužení sporu. Ústavní soud zastává názor, že by soud měl „... nejen o vznesených návrzích (včetně návrhů důkazních) rozhodnout, ale také - pokud jim nevyhoví - ve svém rozhodnutí vyložit, z jakých

---

²³ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0. s. 133

²⁴ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 529

²⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 1538/2006

²⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1396/2010

*důvodů navržené důkazy neprovedl. Jestliže tak obecný soud neučiní, zatíží své rozhodnutí nejen vadami spočívajícími v porušení obecných procesních předpisů, ale současně postupuje v rozporu se zásadami vyjádřenými v čl. 36 odst. 1 Listiny.*²⁷

2.1.2. Průběh řízení

Sporné řízení se zahajuje výlučně na návrh nazývaný žaloba, přičemž řízení se považuje za zahájené dnem, kdy soudu žaloba došla. V případě jejího podání telefaxem či v elektronické podobě (bez elektronického podpisu) je nutné takové podání nejpozději do 3 dnů doplnit předložením jeho originálu, příp. písemným podáním shodného znění (§ 42 odst. 2 OSŘ).

Účastníky sporného řízení jsou žalobce a žalovaný. Žalobce představuje osobu, která se domáhá ochrany svých práv, a žalovaný je osobou, která dle tvrzení žalobce způsobila nutnost takové ochrany. *„Tento požadavek dvou stran, stojících proti sobě, je pro pojem civilního procesu podstatný; kde není takovýchto dvou stran, tam není ani proces.*“²⁸

Následně předseda senátu v rámci přípravy jednání zkoumá, zda jsou splněny podmínky řízení a zda je žaloba bezvadná, příp. byly v žalobě již vytknuté vady opraveny. Sporné řízení je obvykle řízení s jednáním, zákon však připouští možnost rozhodnutí soudu bez nařízení jednání, a to za podmínek uvedených v § 115a OSŘ. Bez nařízení jednání může být rozhodnuto, pouze pokud lze rozhodnout na základě účastníky předložených listinných důkazů a současně se účastníci práva účasti na projednání věci vzdali, příp. vyjádřili souhlas s rozhodnutím věci bez nařízení jednání. Dalšími případy, kdy soud rozhodne bez nařízení jednání, jsou řízení, v nichž soud vydá platební rozkaz, elektronický platební rozkaz, evropský platební rozkaz nebo směnečný platební rozkaz.

Při standardním řízení s nařízením jednání připraví předseda senátu jednání tak, aby soud mohl věc rozhodnout při jediném jednání. *„Cílem této fáze je přezkoumat, zda jsou splněny procesní podmínky pro vedení řízení a zda návrh na zahájení řízení je projednatelný.*“²⁹

Zákon umožňuje soudu využít v rámci přípravy jednání výzvy dle § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ, kvalifikované výzvy dle § 114b OSŘ nebo přípravného jednání podle § 114c OSŘ. První výše jmenovaný procesní úkon soudu představuje vyzvání účastníků, kteří nepodali návrh

²⁷ Nález Ústavního soud ze dne 8. 10. 2002, sp. zn. II. ÚS 385/01

²⁸ HORA, Václav, SPÁČIL, Jiří, ed. *Československé civilní právo procesní: I.-III. díl.* Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-540-3. s. 5

²⁹ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení.* V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3. s. 197

na zahájení řízení, k vyjádření ve věci a předložení listinných důkazů podporujících jejich tvrzení. I když je možné stanovit v daném usnesení soudcovskou lhůtu, takový postup nemusí vést k očekávanému výsledku.³⁰

Předseda senátu má možnost místo výzvy dle § 114a odst. 2 písm. a) OSŘ nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno, zaslat žalovanému tzv. kvalifikovanou výzvu dle § 114b OSŘ. V této výzvě žalovanému usnesením uloží, aby se ve věci písemně vyjádřil s vylíčením rozhodujících skutečností, na kterých staví svoji obranu, za současného připojení listinných důkazů, kterými prokazuje svá tvrzení, příp. jejich označení. Tuto výzvu není možné použít ve věcech, kdy nelze uzavřít a schválit smír dle § 99 odst. 1 a 2 OSŘ. Jestliže se žalovaný včas na výzvu soudu řádně nevyjádří, má se za to, že žalobou uplatněný nárok uznává. O tomto následku musí být ve výzvě poučen.

Posledním přípravným procesním úkonem je přípravné jednání, ke kterému soud předvolá účastníky, případně další osoby, jejichž přítomnosti je třeba. Náhradní doručení předvolání je zde vyloučeno. Přípravné jednání slouží zejména k objasnění splnění podmínek řízení, doplnění potřebných tvrzení účastníků o skutečnostech rozhodných pro věc a návrhů na provedení důkazů. Předseda senátu se také při přípravném jednání pokusí o smírné vyřešení věci. Účastníci jsou povinni své procesní povinnosti splnit do skončení přípravného jednání. Soud může na žádost některého z účastníků poskytnout lhůtu k doplnění tvrzení a návrhu na provedení důkazů, příp. splnění dalších procesních povinností, přičemž tato lhůta nesmí být delší než 30 dnů. Ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání (uplynutí výše uvedené lhůty) může soud přihlídnout pouze za podmínek uvedených v § 118b odst. 1 OSŘ.

Po přípravě předseda senátu zpravidla nařídí jednání, ke kterému předvolá účastníky a všechny, jejichž přítomnost je třeba (svědky, znalce atd.). Ústavní soud se zabýval předvoláním účastníka prostřednictvím právního zástupce, přičemž dospěl k názoru, že předvolání doručené právnímu zástupci obsahující výzvu, aby o jednání vyrozuměl svého klienta, nelze chápat jako splnění povinnosti doručit předvolání účastníkovi řízení.³¹ Předvolání musí být doručeno zpravidla nejméně 10 dnů před dnem nařízeného jednání. Jednání je zásadně veřejné. Veřejnost může být vyloučena, pouze kdyby veřejné projednání ohrozilo tajnost

---

³⁰ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 333

³¹ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 1999, sp. zn. I. ÚS 323/97

utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, obchodní tajemství, důležitý zájem účastníků nebo mravnost (§ 116 odst. 2 OSŘ).

Jednání řídí předseda senátu, který před zahájením jednání také ověří totožnost přítomných předvolaných osob. Žalobce sedí v jednací síni po pravé ruce od předsedy senátu, přičemž žalovaný sedí po jeho levici. Po zahájení jednání přednese žalobce žalobu a žalovaný se k přednesené žalobě vyjádří. Tyto úkony je možné provést též odkazem na jejich písemné vyhotovení, pokud jsou součástí soudního spisu. „*Vyjádřením ve věci, které přednáší žalovaný či jiný účastník řízení, má být stanovisko ke skutkové stránce věci, tedy reagující především na ty rozhodující a významné skutečnosti, které jsou uvedeny v žalobě.*“³²

Předseda senátu dále sdělí výsledek přípravy jednání, načež začne s prováděním důkazů. Další postup v jednání je individuální a odvíjí se od okolností konkrétního případu. V případě, že se při jednání ukáže, že účastník nevylicil všechny rozhodné skutečnosti nebo je uvedl neúplně, vyzve jej předseda senátu k doplnění svých tvrzení za současného poučení, jaká tvrzení má doplnit a jaké by byly následky nesplnění této výzvy (§ 118 odst. 1 OSŘ). Obdobné poučení musí předseda senátu učinit, pokud má za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru nebo zjistí-li, že účastník dosud nenavrl důkazy nezbytné k prokázání všech svých sporných tvrzení.

Po provedení dokazování poučí předseda senátu všechny účastníky o zákonné koncentraci řízení. Účastníci mohou uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání pouze do skončení prvního jednání, případně do uplynutí lhůty, která byla za tímto účelem účastníkům soudem udělena. K později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům je možné přihlédnout, pouze pokud jde o skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po prvním jednání nebo které nemohl účastník bez své viny včas uvést. Předseda senátu dále poučí účastníky dle § 119a odst. 1 OSŘ o tom, že musí uvést všechny rozhodné skutečnosti a označit důkazy dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí, jelikož později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem pouze za podmínek uvedených v § 205a OSŘ.

Následně vyzve předseda senátu účastníky k přednesení svých závěrečných řečí, přičemž žalovaný vždy přednáší svoji řeč jako poslední. Účastníci jsou poté vykázáni z jednací síně na chodbu, aby měl senát možnost porady a hlasování před vynesemím rozsudku. Samosoudce

---

³² KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-47-4. s. 192

postupuje podobně, i když nemá možnost porady ani hlasování. Pokud není možné rozhodnout ve věci hned, předseda senátu odročí jednání za účelem vyhlášení rozsudku, a to nejdéle na dobu deseti kalendářních dnů (§ 156 odst. 2 OSŘ). Při jednání, na němž došlo pouze k vyhlášení rozsudku, musí zasedat senát ve stejném složení, jako zasedal při jednání, v němž byla věc projednána.³³

Ve věci samé rozhoduje soud rozsudkem, pokud zákon nestanoví jinak. Rozsudek se vyhláší vždy veřejně, tzn. i v případě vyloučení veřejnosti z jednání (části jednání). Mimo rozhodnutí o meritu sporu rozhodne soud v rozsudku též o povinnosti k náhradě nákladů řízení. Při vyhlášení rozsudku stanoví předseda senátu pouze povinnost k náhradě nákladů řízení, přičemž výši určí až v písemném vyhotovení rozsudku. Další možností je určit výši náhrady nákladů řízení v samostatném usnesení.

Stejnopis rozsudku v listinné, příp. elektronické podobě, se doručuje účastníkům (jejich zástupcům) do vlastních rukou. Rozsudek, který byl doručeny a nelze jej napadnout již odvoláním, je v právní moci. Odvolání se v souladu s § 204 odst. 1 OSŘ podává do patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, a to u soudu, proti jehož rozhodnutí směřuje. Odvolání představuje jediný řádný opravný prostředek, kterým lze napadnout jak rozsudek, tak usnesení. Odvolání však není přípustné vždy, jelikož prvoinstanční rozhodnutí soudu lze odvoláním napadnout, pouze pokud to zákon výslovně nevylučuje. Taková úprava existuje u platebního, směnečného (šekového) a elektronického platebního rozkazu, které nelze odvoláním napadnout, jelikož OSŘ pro tato specifická rozhodnutí koncipuje zvláštní možnost procesní obrany ve formě odporu, příp. námitek. Podání odvolání má suspenzivní účinek, tzn. v případě podání včasného dovolání, nenabývá dané rozhodnutí do pravomocného rozhodnutí o odvolání právní moci.³⁴ O odvolání rozhoduje s výjimkou uvedenou v § 210a OSŘ odvolací soud. Odvolací řízení je ovládáno zásadou neúplné apelace, což znamená, že „... účastník už v odvolacím řízení nemá možnost uvádět nová tvrzení, skutečnosti a důkazy a odvolací soud je rovněž nebere v úvahu při svém rozhodování.“³⁵

Pravomocné řízení je v určitých případech možné napadnout mimořádným opravným prostředkem. Prvním z mimořádných opravných prostředků je dovolání, které plní významnou

---

³³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1876/98

³⁴ § 206 odst. 1 OSŘ

³⁵ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-47-4. s. 264

roli, jelikož jeho prostřednictvím Nejvyšší soud ČR sjednocuje judikaturu. „*Ačkoli nemají rozhodnutí Nejvyššího soudu v našem právním systému obecnou závaznost, fakticky na sjednocování judikatury působí.*“³⁶ Přípustnost dovolání je však značně zákonem limitována, jelikož se v dovolacím řízení projednávají rozhodnutí, která již nabyla právní moci. Dovolání může být podáno do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu, a to u soudu prvoinstančního. Specifikem dovolacího řízení je povinnost dovolatele být zastoupen advokátem nebo notářem, přičemž notář může dovolatele zastupovat pouze v rozsahu stanoveném v § 3 zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád.³⁷ Výjimky z této povinnosti jsou stanoveny v § 241 odst. 2, 3 OSŘ. Dovolací řízení je postaveno na kasačním principu, který umožňuje přezkoumat rozhodnutí výlučně po stránce právní, nikoliv skutkové.³⁸

Dalším mimořádným opravným prostředkem je žaloba na obnovu řízení, která oproti dovolání směřuje k přezkoumání skutkové stránky věci. Touto žalobou je možné napadnout pravomocný rozsudek nebo meritorní usnesení

- jsou-li zde skutečnosti (rozhodnutí, důkazy), které účastník nemohl bez své viny použít v původním řízení, přičemž takové mohou přivodit pro něj příznivější rozhodnutí ve věci;
- pokud lze provést důkazy, které nemohly být provedeny v původním řízení, mohou-li přivodit pro účastníka příznivější rozhodnutí ve věci.³⁹

Žalobu na obnovu řízení lze podat ve lhůtě tří měsíců od doby, kdy se ten, kdo obnovu navrhuje, dozvěděl o důvodu obnovy, nebo od té doby, kdy jej mohl uplatnit.

Posledním z mimořádných opravných prostředků v civilním procesu je žaloba pro zmatečnost. „*Slouží k odstranění rozhodnutí, které bylo vydáno v řízení, které trpí vadami (nedostatkem procesních podmínek nebo jinými závažnými vadami).*“⁴⁰ Lhůta pro podání této žaloby činí tři měsíce od doručení napadeného rozhodnutí.

---

³⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 531

³⁷ § 241 odst. 1 OSŘ

³⁸ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-47-4. s. 265

³⁹ § 228 odst. 1 OSŘ

⁴⁰ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 550

2.2. Nesporné řízení

Nesporné řízení představuje druhý typ nalézacího řízení, avšak na rozdíl od řízení sporného je tvořeno souborem různých typů zvláštních řízení, které jsou upraveny ve zvláštní části ZŘS. Úprava nesporných řízení je obsažena v ZŘS, který má povahu zvláštního zákona oproti OSŘ. Cílem řízení je vydání konstitutivního rozhodnutí.

2.2.1. Odvětvové principy nesporného řízení

Stejně jako u sporného řízení se bude autor v této části práce věnovat základním principům nesporného řízení, které jsou upraveny v platném právu. Nejvýznamnějším principem, který ovlivňuje nesporné řízení, je princip oficiality. Uplatnění této zásady je v civilním řízení spíše výjimečné. V tomto případě je užitá převážně z důvodu veřejného zájmu na věcech řešených v rámci nesporných řízení. Zásada oficiality se zde nejvíce projevuje v tom, že určitá řízení lze zahájit i bez návrhu, tzn. na základě uvážení soudu. Ani zpětvzetí návrhu podaného navrhovatelem není vždy pouze na jeho vůli, jelikož soud může dle § 15 ZŘS rozhodnout o neúčinnosti tohoto zpětvzetí, jsou-li splněny podmínky pro zahájení řízení i bez návrhu. Dalším projevem této zásady je oprávnění soudu přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se účastníci domáhají, to lze však pouze pokud bylo možné zahájit řízení bez návrhu.⁴¹

Druhou významnou zásadou je zásada vyšetřovací, která se uplatňuje při dokazování. Jejím projevem je zejména ust. § 21 ZŘS, které stanoví, že soud provede i jiné důkazy, než navrhli účastníci, a to pokud je to potřebné ke zjištění skutkového stavu. „*Účastník může mít tedy úspěch ve věci i v důsledku důkazů, které soud provedl bez jeho návrhu.*“⁴² Toto ustanovení se však neuplatní u všech nesporných řízení, jelikož ZŘS u některých vylučuje užití daného ustanovení, což fakticky znamená, že v nich probíhá dokazování ve stejném rozsahu jako ve sporném řízení.⁴³

---

⁴¹ § 26 ZŘS

⁴² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právní učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-571-5. s. 265

⁴³ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 40

2.2.2. Průběh řízení

Vzhledem k tomu, že nesporné řízení tvoří soubor různých typů řízení, bude se tato část práce věnovat průběhu nesporného řízení v obecné rovině, tzn. úpravě společné pro všechna daná řízení.

Řízení se zahajuje buď na návrh, nebo usnesením soudu o zahájení řízení z úřední povinnosti. Úkon podávaný účastníkem k zahájení řízení se na rozdíl od sporného řízení nazývá návrhem. Pokud ZŘS nestanoví jinak, jsou věcně příslušnými okresní soudy. Následně je obvykle nařízeno jednání, kde se věc projedná. ZŘS může stanovit, že v určité věci není třeba jednání nařizovat.

V řízeních, která mohou být zahájena i bez návrhu, jsou účastníky řízení navrhovatel a ten, o jehož právech nebo povinnostech má být v řízení jednáno. Musí-li být nesporné řízení zahájeno na návrh, je účastníkem vždy navrhovatel a také osoba, kterou za účastníka označuje zákon.⁴⁴

Zvláštností nesporného řízení je možnost soudu nařídit tzv. jiný soudní rok, který se užije zejména v situaci, kdy je takový postup v zájmu účastníka, o jehož právech, povinnostech nebo změně statutu se jedná. Jiný soudní rok může probíhat v jiných prostorách než je soudní budova, např. v prostorách nedostupných veřejnosti nebo ve zdravotnickém řízení, v němž je účastník hospitalizován. Jako takový může buď nahradit standardní jednání nebo přípravné jednání dle § 114c OSŘ. V druhém případě tedy může jiný soudní rok sloužit k přípravě věci, aby ji bylo možné na jednání v úplnosti projednat a rozhodnout.⁴⁵

Jelikož ZŘS neobsahuje zvláštní úpravu jednání, použije se obecná úprava obsažená v § 115 a násl. OSŘ. To však neznamená, že se obecná úprava použije v plném rozsahu. „*Obecné odchylky od režimu soudního jednání v civilním sporu, které soudu znemožňují využít institutů urychlujících řízení na úkor dokazování, včetně tzv. koncentrace řízení, vyplývají z § 20, 21 a 28.*“⁴⁶ V průběhu jednání je prováděno dokazování, které probíhá z důvodu

---

⁴⁴ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 360

⁴⁵ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 28,29

⁴⁶ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 31

uplatnění zásady vyšetřovací rozdílně od sporného řízení.

V merituu věci soud rozhodne usnesením, pokud zákon nestanoví jinak, přičemž zde nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání, rozsudkem pro zmeškání ani platebním rozkazem.⁴⁷ ZŘS koncipuje také výjimku týkající se závaznosti výroku rozhodnutí, jelikož v § 27 zavádí pravidlo, že rozhodnutí o statusové věci fyzické nebo právnické osoby je závazné pro každého.

Vůči rozhodnutí soudu je přípustné odvolání, a to ve lhůtě patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí (§ 204 odst. 1 OSŘ). I když ZŘS upravuje odvolání pouze v jednom ustanovení, mění oproti OSŘ zásadně jeho pojetí. V § 28 odst. 1 ZŘS totiž zakládá odvolání na systému úplné apelace, jelikož umožňuje, aby v odvolacím řízení byly uváděny nové skutečnosti a důkazy, jež nebyly uplatněny u prvoinstančního soudu. K takovým skutečnostem i důkazům odvolací soud přihlédne, i kdyby nebyly uplatněny některým z účastníků.

Vůči rozhodnutí v nesporném řízení je možné podat též některý z mimořádných opravných prostředků. Použije se úprava dovolání, žaloby na obnovu řízení a pro zmatečnost obsažená v OSŘ. ZŘS pouze pro tato řízení stanoví, že soud není vázán mezemi, ve kterých se účastník domáhá přezkoumání rozhodnutí, resp. rozsahem dovolacích návrhů, a to ve věcech, v nichž lze zahájit řízení i bez návrhu.⁴⁸

2.2.3. Vybrané typy nesporného řízení

Řízení o svéprávnosti

Dle § 57 odst. 1 OZ může soud omezit svéprávnost člověka v rozsahu, v jakém není pro duševní poruchu, která není jen přechodná, schopen právně jednat. Současně soud vymezí rozsah, v jakém svéprávnost omezil. Z daného ustanovení vyplývá, že soud může svéprávnost pouze omezit, zbavení způsobilosti k právním úkonům možné není.⁴⁹ Je nezbytné si také uvědomit, že k omezení svéprávnosti může dle § 55 odst. 1 OZ dojít pouze v zájmu člověka, jehož se dané omezení týká, a to po jeho zhlédnutí, s plným uznáváním jeho práv a jeho osobní jedinečnosti. Omezení svéprávnosti představuje prostředek ultima ratio, tzn. je možné jej využít

---

⁴⁷ § 25 odst. 1, 2 ZŘS

⁴⁸ § 29 a § 30 odst. 2 ZŘS

⁴⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-571-5. s. 270

pouze v případě, kdy nepostačují mírnější opatření (nápomoc, zastoupení členem domácnosti nebo jmenování opatrovníka).

Místně příslušný je obecný soud osoby, o jejíž svéprávnosti se rozhoduje. Pokud je tato osoba umístěna ve zdravotním ústavu nebo zařízení uvedeném v § 84 ZŘS, je místně příslušný soud, v jehož obvodu je tento ústav. V případě, že se daná osoba nachází ve výkonu trestu mimo obvod jejího obecného soudu, tak je místně příslušný soud, do jehož obvodu spadá příslušná věznice.⁵⁰

Návrh na zahájení řízení může podat kdokoliv, kdo má právní osobnost.⁵¹ V případě, že je návrhovatelem osoba, která není státní orgán nebo zdravotní ústav, může jí soud uložit povinnost, aby do přiměřené lhůty předložila lékařskou zprávu o duševním stavu osoby, o jejíž svéprávnost se jedná. Účastníky řízení jsou návrhovač a osoba, o jejíž svéprávnost se jedná. Po zahájení řízení jmenuje soud posuzovanému opatrovníka.

ZŘS stanoví v § 38 odst. 1 na jakých důkazních prostředcích má soud založit své rozhodnutí ve věci omezení svéprávnosti. Soud má vyslechnout posuzovaného (pokud by výslechy nezpůsobil zdravotní ústav posuzovanému), znalce, příp. ošetřujícího lékaře a opatrovníka. V případě, že není možné posuzovaného vyslechnout, musí jej soud alespoň zhlédnout. O meritu věci rozhoduje soud rozsudkem. Náklady řízení platí stát, s výjimkou nákladů právního zastoupení.

Osoba, které byla omezena svéprávnost, může podat návrh na zrušení či změnu tohoto rozhodnutí. Soud může však v případě, že opakovaně zamítl takovou žádost a nelze-li očekávat zlepšení stavu, rozhodnout, že posuzovanému toto právo na nejvýše šest měsíců nepřisluší.

Závěrem je nutné poznamenat, že lze svéprávnost omezit pouze na dobu určitou. Ve znění OZ účinném do 27. února 2017 bylo možné omezit svéprávnost maximálně na dobu tří let. Taková úprava však byla často připomínkována soudní i uživatelskou praxí, protože zákonodárce novelizoval dané ustanovení OZ a zvýšil dobu omezení svéprávnosti v případech, kdy je zjevné, že se stav člověka v této době nezlepší, na pět let. V důvodové zprávě k zákonu č. 460/2016 Sb., kterým se mění OZ, zákonodárce k předchozí úpravě uvádí, že „...vzhledem k náročnosti, se kterou je agenda posuzování svéprávnosti člověka spojena, a to jak pro samotnou posuzovanou osobu, tak pro justici, se obecné pravidlo přezkumu každé tři roky jeví

---

⁵⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 12. 2016, sp. zn. 28 Nd 408/2016

⁵¹ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. Dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=931&ct1=0>

v některých případech jako nepřiměřené a ve svém důsledku oslabující ochranu dotčených osob, již má sledovat.“⁵²

Řízení o úschovách

Základ pro řízení o úschově je zakotven v § 1953 odst. 1 OZ, který umožňuje dlužníkovi náhradní splnění dluhu v případech, kdy je věřitel neznámý nebo nepřítomný, případně odmítl bezdůvodně plnění přijmout, nebo když dlužník nemá postaveno na jisto, kdo je věřitelem či je zde jiná důležitá příčina na straně věřitele. Takovéto náhradní splnění dluhu je možné provést právě plněním do soudní úschovy. „V textu zákona se (oproti předchozí úpravě i oproti předválečným inspiračním zdrojům) nikde nestanoví, že složením předmětu plnění do soudní úschovy závazek zaniká. Z kontextu celého ustanovení, včetně jeho systematického zařazení a ostatně i názvu, je však zřejmé, že tomu tak je.“⁵³ Z výše uvedeného vyplývá, že se jedná o úschovu tzv. soluční. Plnění, které lze složit do úschovy, může představovat peníze, cenné papíry a jiné movité věci hodící se k úschově, tzn., že do úschovy není možné přijmout např. movité věci podléhající zkáze nebo živá zvířata.⁵⁴

Místně příslušný je okresní soud, v jehož obvodu se nachází místo plnění. Řízení o úschově spadá mezi řízení, jež lze zahájit pouze na návrh, který musí obsahovat prohlášení složitely týkající se zákonných požadavků pro realizaci úschovy. Účastníky jsou složitel, osoba, pro kterou je složená věc určena, a osoba, která uplatňuje právo na předmět úschovy. O přijetí do úschovy rozhodne soud, a to pouze pokud byl předmět úschovy do úschovy soudu již složen.⁵⁵

Soud může po složiteli usnesením požadovat úhradu přiměřené zálohy na náklady úschovy, pokud si takové náklady příslušná úschova vyžádá (§296 odst. 1 ZŘS). V případě neuhrazení zálohy soud návrh zamítne. Stejně rozhodne soud o návrhu i v případě, když se věc k úschově nehodí nebo nenalezne-li vhodný způsob úschovy.

---

⁵² Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb. Dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=642&ct1=0>

⁵³ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0. s. 979

⁵⁴ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 559

⁵⁵ § 113 odst. 1 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti České republiky č. 37/1992 Sb., o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy

Předmět úschovy je příjemci vydán na základě jeho žádosti. V případě, že někdo jiný než příjemce uplatňuje právo na vydání předmětu úschovy nebo je zde třetí osoba, jejíž souhlas je třeba, je k vydání předmětu úschovy nutný souhlas všech těchto osob. Současně je nutný souhlas osoby, pro jejíž nesouhlas s plněním k uložení plnění do úschovy došlo.⁵⁶ Pokud příjemce u povinné úschovy (např. případy dle § 390 ZOK) přiloží k žádosti o výplatu kopii soudního rozhodnutí, kterým mu bylo přiznáno právo na jinou výši protiplnění nebo náhradu škody, čímž prokáže rozsah práva na plnění z povinné úschovy, není nutné, aby ostatní účastníci s výplatou předmětu úschovy souhlasili.⁵⁷

Vydání předmětu úschovy složiteli je možné na jeho žádost se souhlasem příjemce, pokud příjemce prohlásí, že předmět úschovy nepřijímá, nebo nevyjádří-li se příjemce ve lhůtě stanovené soudem, i přes to, že byl na takový následek soudem upozorněn. Předmět úschovy je také možné vydat jiné osobě, avšak pouze se souhlasem složitela a příjemce.

Z výše nastíněné úpravy vydání předmětu úschovy vyplývá, že je plně závislá na vůli účastníků řízení, což by mohlo vést k situaci, že některá z osob, jejichž souhlas je podmínkou pro vydání předmětu úschovy, jej z nějakého důvodu nevysloví, a tak by k vydání nemohlo dojít, i když by na něj měl daný příjemce nárok. Pro tyto případy § 299 odst. 1 ZŘS koncipuje možnost nahrazení souhlasu s vydáním úschovy pravomocným rozsudkem soudu, u kterého probíhá řízení o úschově.

Nedojde-li k převzetí předmětu úschovy oprávněnou osobou do tří let od právní moci rozhodnutí o přijetí do úschovy, příp. ode dne, kdy měl být předmět úschovy vydán složiteli na základě jeho návrhu, soud rozhodne, že předmět úschovy připadne státu, pokud se o něj nikdo do jednoho roku od vyhlášení tohoto rozhodnutí nepřihlásí. Soud toto rozhodnutí vyvěsí na úřední desce soudu.⁵⁸

Řízení o určení a popření otcovství

„Pokud jde o určení otcovství, je účelem tohoto řízení určení otcovství k dítěti v těch případech, kdy k určení otcovství nedošlo bez ingerence soudu ex lege (otcovství manžela matky, otcovství k dítěti narozenému z umělého oplodnění), ani na základě souhlasného

---

⁵⁶ § 298 odst. 1 ZŘS

⁵⁷ § 298 odst. 2 ZŘS

⁵⁸ § 301 odst. 1 ZŘS

*prohlášení rodičů (ať už učiněného před matričním úřadem nebo soudem).*⁵⁹ Oproti tomu řízení o popření otcovství slouží k vyloučení otcovství muže, na kterého se vztahuje některá s domněnek otcovství obsažených v OZ.

K řízení je příslušný obecný soud dítěte. V případě nemožnosti určení místní příslušnosti dle dítěte je příslušný obecný soud matky.⁶⁰ Věcně příslušné jsou okresní soudy. Řízení se zahajuje na návrh. Jsou zde však dvě výjimky. První z nich se týká řízení o určení otcovství ke společnému dítěti pocházejícímu z manželství, o němž bylo pravomocně určeno, že zde není. Druhou výjimkou je možnost zahájení řízení o popření otcovství určeného souhlasným prohlášením rodičů, za podmínky, že to vyžaduje zřejmý zájem dítěte a mají-li být naplněna ustanovení zaručující základní lidská práva.

V § 785 odst. 1 OZ jsou stanoveny prekluzivní lhůty pro popření otcovství. Manžel může popřít otcovství v subjektivní lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnostech zakládajících důvodnou pochybnost o jeho otcovství. Objektivní lhůta je stanovena šesti lety od narození dítěte. Smyslem těchto lhůt je „... *omezení autonomie vůle rodiče ve prospěch stability ve statusových poměrech dítěte, resp. zohlednění sociální dimenze rodičovství jako významné hodnoty.*“⁶¹

Účastníky řízení jsou žena, která dítě porodila, dítě a muž, který o sobě tvrdí nebo o němž je tvrzeno, že je otcem dítěte, nebo jehož otcovství má být popřeno. V případě smrti domnělého otce je při splnění zákonných podmínek možné v řízení pokračovat (podat návrh na určení otcovství), přičemž soud ustanoví zemřelému domnělému otci opatrovníka (srov. § 783 odst. 3 OZ a 784 odst. 3 OZ).

S řízením o určení otcovství je ex lege spojeno řízení o péči o nezletilé dítě a o výživě nezletilého dítěte.⁶² Soud v této věci rozhoduje rozsudkem, který je možné napadnout opravnými prostředky, na něž se vztahují obecná ustanovení § 29 a § 30 ZŘS. Proti rozhodnutí o určení nebo popření otcovství lze podat žalobu na obnovu řízení i po obecné, tříleté, lhůtě od právní moci, za podmínky, že otcovství bylo určeno soudem před dnem 31. prosince 1995

---

⁵⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 444

⁶⁰ § 417 odst. 2 ZŘS

⁶¹ LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-503-9. s. 574

⁶² § 422 ZŘS

a jsou tu nové důkazy, které souvisí s novými vědeckými metodami, které v původním řízení nebylo možné použít.

3. Dispoziční zásada – obecný výklad

Dispoziční zásada představuje jeden ze základních stavebních kamenů sporného řízení. Bylo by však mylné se domnívat, že nenajde též uplatnění v řízení nesporném, které představuje druhý typ nalézacího řízení. Autor níže dispoziční zásadu řádně vymezí, tzn. stanoví, co daná zásada představuje a jaký je její vztah vůči ostatním zásadám, jež se v nalézacím řízení uplatňují.

Základním účelem dispoziční zásady je vymezení, na kom záleží, zda řízení bude zahájeno, co je jeho předmětem a kdo může s řízením i jeho předmětem v jeho průběhu nakládat. Dispoziční zásada přitom jednoznačně určuje, že taková práva svědčí účastníkům. Je nezbytné si však uvědomit, v jaké míře je tato zásada v konkrétním řízení uplatňována. Zde vyvstává zásadní rozdíl mezi řízením sporným a nesporným. Sporné řízení je postaveno na dispoziční zásadě, přičemž tato se v daném řízení uplatňuje ve své nejsilnější formě. Oproti tomu nesporné řízení je silně ovlivněno zásadou oficiality, která představuje protiklad dispoziční zásady. I přesto však není možné říci, že by se v nesporném řízení dispoziční zásada neprojevovala.

Dispoziční zásada představuje typickou zásadu pro civilní proces, přičemž „... *uplatnění zásady dispoziční v občanském právu procesním je projevem jeho vnitřní souvislosti a úzkých funkčních vazeb s občanským právem hmotným. Pro občanské právo hmotné je typická dispoziční autonomie jeho subjektů, která se uskutečňuje v podmínkách osobní svobody a smluvní volnosti stran. Svobodné postavení účastníků občanskoprávních vztahů je podmíněno jejich rovným postavením, kdy žádný z nich není druhému nadřazen a nemůže mu vnucovat svoji vůli.*“⁶³

Zásada dispoziční představuje osobní volnost a autonomii účastníků vymezenou mantinely civilního řízení, přičemž již ve starověkém Římě se uplatňovala zásada „*Vigilantibus iura scripta sunt*“, tedy, že každý si má střežit svá práva. Dispoziční zásada určuje, že lze řízení zahájit výlučně z iniciativy jedné ze stran sporu. Záleží tedy plně na účastnících (účastníkovi), zda civilní řízení proběhne, či ne. Současně je na tomto účastníkovi, koho určí jako další účastníky řízení, jak vymezí předmět řízení a jak daný skutek, který je předmětem sporu, prokáže. Současně mohou účastníci ovlivňovat průběh, příp. ukončení řízení, a to svými dispozičními úkony jako jsou např. zpětvzetí žaloby, změna předmětu řízení, uznání nároku nebo uzavření smíru.

---

⁶³ STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-7239-155-0. s. 169

3.1. Vztah dispoziční zásady vůči ostatním vybraným zásadám nalézacího řízení

S ohledem na skutečnost, že se v každém z typů civilního procesu uplatňuje celá řada zásad, je nezbytné si vymezit vzájemný vztah mezi dispoziční zásadou a jinými vybranými zásadami, které se uplatňují současně, příp. se vůči sobě podstatně vymezují.

3.1.1. Zásada rovnosti

Tato zásada znamená, že účastníci mají v řízení stejné postavení, přičemž nesmí být ani jedna ze stran jakkoliv zvýhodněna. Projevem této zásady (s přesahem do všech soudních řízení) je čl. 37 odst. 3 Listiny, který stanoví, že jsou si všichni účastníci v řízení rovni. Rovné postavení účastníků se uplatňuje v obou typech nalézacího řízení. K projevům této zásady patří právo na právní pomoc⁶⁴ a použití mateřského jazyka v jednání před soudem. Dle § 18 odst. 2 OSŘ ustanoví soud účastníkovi tlumočnicka, jakmile zjistí, že je jeho mateřštinou jiný než český jazyk. Městský soud v Praze ve svém rozhodnutí sp. zn. 19 Co 218/2013, vyjádřil názor, že právo na jednání v mateřštině je limitováno pouze na ústní jednání soudu a nevztahuje se na písemný styk s účastníky řízení.⁶⁵ Náklady na tlumočnicka platí vždy stát.⁶⁶

Dispoziční zásada sice přiznává žalobci více dispozičních úkonů, to však nepředstavuje narušení rovnosti účastníků. Tento nepoměr je založen tím, že by řízení bez podání žaloby žalobcem vůbec neproběhlo, přičemž žalobce je osobou, která se domáhá ochrany svých práv. Pokud by mohl žalovaný ovlivňovat řízení ve stejném rozsahu jako žalobce, nemohlo by řízení plnit svůj účel ochrany zákonnosti, jelikož by měl žalovaný k dispozici úkony, kterými by vyloučil, aby soud rozhodl v merituu věci.

3.1.2. Zásada oficiality

Tato zásada představuje protiklad dispoziční zásady, což však nevylučuje jejich vzájemné uplatnění. Přesto, že sporné řízení stojí na zásadě dispoziční, projevuje se v něm (sice v daleko menší míře) i zásada oficiality. Za takový projev autor považuje např. § 100 odst. 1 OSŘ, který stanoví, že bylo-li řízení zahájeno, tak v něm soud postupuje i bez dalších návrhů tak, aby byla

---

⁶⁴ čl. 37 odst. 2 Listiny

⁶⁵ Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 19 Co 218/2013, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, doplněné o některá důležitá rozhodnutí nižších soudů

⁶⁶ § 141 odst. 2 OSŘ

věc co nejrychleji projednána a rozhodnuta. Z výše uvedeného je zřejmé, že se toto pravidlo vymyká z požadavku osobní volnosti a autonomie účastníků v tomto řízení pokračovat.

Řízení nesporné je naopak postaveno na zásadě oficiality, což znamená, že „... *procesní iniciativa je v rukou soudu, který sám rozhoduje o zahájení určitého řízení ... a zároveň vymezuje předmět tohoto řízení.*“⁶⁷ I zde však existují výjimky, které způsobuje uplatnění dispoziční zásady, a to u určitých druhů nesporného řízení. Jednou z těchto výjimek, tedy i projevů dispoziční zásady, je možnost zahájení řízení o povolení uzavřít manželství pouze na návrh nezletilého, který dovršil 16 let věku a který hodlá uzavřít manželství.⁶⁸

3.1.3. Zásada vyšetřovací a projednací

Vyšetřovací zásada upravuje odpovědnost za řádné zjištění skutkového stavu v průběhu řízení, na jehož základě dojde k meritornímu rozhodnutí. Dle této zásady má odpovědnost soud. Již z této specifikace je zjevné, že má tato zásada velice blízko k zásadě oficiality, kterou obvykle doplňuje. I tato zásada má svůj projev ve sporném řízení, když dle § 120 odst. 2 OSŘ může soud provést jiné než účastníky navržené důkazy. Pro takové provedení nenavržených důkazů je nutné, aby byly potřebné ke zjištění skutkového stavu a vyplývaly z obsahu spisu. Této možnosti by měl soud dle mého názoru využít pouze v případě, kdy účastník neunese své důkazní břemeno. Nadužívání daného institutu by vedlo k potlačení projednací zásady, což by bylo v rozporu s podstatou sporného řízení. Z výše uvedeného je zjevné, že má vyšetřovací zásada vedle dispoziční zásady své místo, je však nutné, aby jedna druhou pouze okrajově doplňovala, jelikož jsou obě zástupci opačného přístupu k otázce míry, kterou účastník může ovlivnit dané řízení.

*„Projednací zásada se projevuje v tom, že stranám je uložena povinnost uvést veškerá nutná skutková tvrzení na podporu jimi uplatňovaného nároku, tzv. povinnost tvrzení, z čehož jim plyne i tzv. břemeno tvrzení, a nabídnout k těmto tvrzením odpovídající důkazy, tzv. povinnost důkazní, z čehož jim plyne tzv. důkazní břemeno.“*⁶⁹ Společně se zásadou dispoziční tvoří základ sporného řízení. Soudce je zde nezávislou třetí osobou, přičemž tvrzení skutečností, které jsou nezbytné pro řádné zjištění skutkového stavu, a jejich následné

---

⁶⁷ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 74

⁶⁸ § 367 ZŘS

⁶⁹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 67

prokázání, je odpovědností účastníků řízení. Pokud je účastník v řízení nečinný, netvrdí podstatné skutečnosti pro prokázání či vyvrácení nároku nebo nenavrhuje provedení důkazů, prokazujících jeho tvrzení, může taková nečinnost zapříčinit (a často i zapříčiní) prohru sporu.

4. Aplikace dispoziční zásady ve sporném řízení

4.1. Dispozice účastníka řízením

Dispoziční zásada umožňuje účastníkům ovlivňovat buď řízení samo, nebo předmět řízení. Autor se bude nejdříve věnovat dispozici řízením. Základem sporného řízení je zahájení řízení pouze z vůle žalujícího účastníka, což plně odpovídá povaze sporného řízení a vztahu tohoto typu řízení k občanskému právu hmotnému. V souladu s tím současně musí mít daný účastník též možnost ukončit řízení, a vyloučit tak vydání soudního rozhodnutí. Další možností dispozice řízením je přerušení řízení, k čemuž (obvykle) nestačí vůle pouze některého z účastníků. V této části práce se bude autor věnovat konkrétním procesním úkonům, kterými může účastník disponovat řízením.

4.1.1. Žaloba

Žaloba představuje procesní úkon účastníka (žalobce), který se tímto domáhá ochrany svých subjektivních práv u soudu, přičemž se jedná o tento úkon žalobce, kterým „... vymezuje subjekty, prvotní předmět a prvotní obsah žalobou zahájeného soudního řízení.“⁷⁰ E. Ott zdůrazňuje, že žaloba v sobě kloubí soukromoprávní podstatu, spočívající v osvědčování nějakého oprávnění oproti určité osobě jakožto nároku, s veřejnoprávní podstatou, představující domáhání se ochrany soudu.⁷¹ Řízení je zahájeno okamžikem, kdy došel soudu návrh na jeho zahájení. Pokud je však žaloba podána prostřednictvím veřejné datové sítě a elektronické aplikace určené k takovému podání, je řízení zahájeno v okamžiku, kdy je žaloba dostupná informačnímu systému určenému k příjmu takového podání.⁷²

Zahájení řízení na sebe váže určité procesněprávní i hmotněprávní účinky. Tímto momentem není možné, aby o dané věci probíhalo u soudu jiné řízení, tzn. dochází k překážce litispendence.⁷³ Není zde rozhodné, zda bylo řízení zahájeno před tímž nebo jiným soudem, či zda se žalobce a žalovaný nachází v druhém řízení v opačných procesních rolích. Pro určení,

---

⁷⁰ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-535-9. s. 22

⁷¹ OTT, Emil, SPÁČIL, Jiří, ed. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012-. Klasická právnícká díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-896-1. s. 5,6

⁷² § 82 odst. 1 OSŘ

⁷³ § 83 odst. 1 OSŘ

jestli se jedná o druhé řízení ve stejné věci, je podstatné stanovit, zda nastala totožnost předmětu řízení. Platí, že předmět řízení je totožný, pokud je na základě stejných skutkových tvrzení žalován stejný nárok.

Žalobou současně dochází k vymezení předmětu řízení. Stanovení předmětu řízení je v souladu s dispoziční zásadou plně na účastnících, přičemž prvotní vymezení je právě v rukou žalobce. „*Předmět řízení (věc sama) je vymezen jednak žalobním návrhem a jednak tvrzenými skutečnostmi, z nichž je žalobní nárok dovozován.*“⁷⁴

Dalším procesněprávním účinkem zahájení řízení je vznik procesněprávního vztahu mezi účastníky řízení a soudem, přičemž je zde rozdíl mezi okamžikem doručení žaloby soudu a vznikem kompletního (trojstranného) procesněprávního vztahu. Obsahem tohoto vztahu jsou různá vzájemná procesní práva a povinnosti. S ohledem na povahu civilního řízení tento vztah směřuje ke zjištění, zda předmětný hmotněprávní vztah mezi účastníky existuje, příp. jaká práva a povinnosti jim z něj plynou. Procesněprávní vztah mezi žalobcem a soudem vzniká okamžikem zahájení řízení, tzn. doručením žaloby soudu. Chybí zde však vztah mezi žalobcem, soudem a žalovaným. K tomuto dovršení trojstranného vztahu dojde okamžikem doručení žaloby žalovanému, které zajistí soud. Tento vztah bude mezi všemi těmito subjekty trvat až do pravomocného rozhodnutí.⁷⁵

Prvním z hmotněprávních účinků zahájení řízení je stavení promlčecí lhůty žalovaného nároku (§ 648 OZ). V průběhu řízení, tj. od zahájení řízení do pravomocného rozhodnutí v řízení, promlčecí lhůta neběží. To stejné se užije i v případě prekluzivních lhůt.⁷⁶

Určité nároky je také možné přiznat pouze od zahájení řízení. Příkladem takového nároku je výživné (s výjimkou výživného pro děti, neprovdanou matku a úhrady nákladů spojených s těhotenstvím a porodem, které lze přiznat i nazpět).

Posledním hmotněprávním účinkem podání žaloby je možnost věřitele žádat po dlužníkovi úroky ode dne uplatnění své pohledávky u soudu, a to i když na ně před podáním žaloby již neměl nárok, jelikož bez rozumného důvodu otálel s uplatněním svého práva na zaplacení dluhu tak, že úroky činí to, co jistina.⁷⁷

---

⁷⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 185

⁷⁵ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 88

⁷⁶ § 654 odst. 2 OZ

⁷⁷ § 1805 odst. 2 OSŘ

Vzhledem k tomu, že je žaloba jedním z druhů písemného podání činěného vůči soudu, vztahují se na ni obsahové požadavky stanovené v § 42 odst. 4 OSŘ. V souladu s tímto ustanovením musí být ze žaloby vždy patrné, kterému soudu je určena, kdo ji podává, co tím sleduje a které věci se týká. Současně musí být datována a podepsána, přičemž tato povinnost zde není v případě podání datovou schránkou dle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů. Písemné podání je nutno soudu doručit v dostatečném počtu stejnopisů, aby mohl jeden zůstat u soudu a aby každý účastník dostal také jeden stejnopis, jestliže je to třeba.

Kromě výše uvedených náležitostí musí žaloba obsahovat jméno (obchodní firmu), příjmení, bydliště (sídlo) účastníků, případně jejich rodná čísla nebo identifikační čísla nebo označení státu a příslušné organizační složky státu, která za něj před soudem vystupuje. V případě, že je účastník zastoupen, je zde nutné uvést též výše uvedené údaje týkající se daného zástupce. Dále je v žalobě nutné vyličit rozhodující skutečnosti, označit důkazy k jejich prokázání a musí z ní být patrné, čeho se navrhovatel domáhá.⁷⁸ „*Všechny náležitosti je třeba v žalobě nebo v jiném návrhu na zahájení řízení uvést takovým způsobem, aby z jeho obsahu jednoznačně vyplývaly nebo aby je alespoň bylo možné bez jakýchkoliv pochybností z textu návrhu dovodit. Nezáleží na tom, v jakém pořadí nebo uspořádání jsou uvedeny.*“⁷⁹

U identifikačních údajů účastníků zákon stanoví, jaké konkrétní údaje považuje za nezbytné v žalobě uvést. Tento výčet však není absolutní, na což poukazuje Ústavní soud, když zastává názor, že obecné soudy nemohou odmítnout žalobu z důvodu absence údaje o bydlišti žalovaného (i přes skutečnost, že se jedná o zákonný požadavek), pokud na základě žalobcem uvedených údajů může soud daný údaj opatřit.⁸⁰

„*Důvod žaloby je reprezentován především vyličením konkrétních skutkových okolností, které odůvodňují uplatněný žalobní návrh. Žalobce tak musí uvést takové rozhodující skutečnosti, ze kterých dovozuje svůj žalobní návrh.*“⁸¹ Tyto skutkové okolnosti musí být dostatečně konkrétní, přičemž musí ve své komplexnosti odůvodňovat podání žaloby. Současně také nesmí dojít k záměně právního důvodu k žalovanému nároku s jiným. Tato povinná

---

⁷⁸ § 79 odst. 1 OSŘ

⁷⁹ DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 499

⁸⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 1424/07

⁸¹ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 144

obsahová náležitost žaloby představuje projev povinnosti tvrzení, která je jednou ze základních povinností tvořících sporné řízení. I když by měl žalobce tuto povinnost ideálně (dle § 79 odst. 1 OSŘ) splnit již v žalobě, tak mu zákon umožňuje svá skutková tvrzení doplnit i v průběhu řízení, a to např. na základě výzvy předsedy senátu při přípravném jednání ve smyslu § 114 odst. 3 písm. b) OSŘ nebo při jednání samém ve smyslu § 118a odst. 1 OSŘ.

K výše uvedenému zastává Nejvyšší soud názor, že „*neuvede-li žalobce v žalobě všechna potřebná tvrzení, významná podle hmotného práva, nejde o vadu žaloby, která by bránila pokračování v řízení (§ 43 odst. 2 o. s. ř.), jestliže v ní vylíčil alespoň takové rozhodující skutečnosti, kterými byl vymezen předmět řízení po skutkové stránce. Z uvedeného vyplývá, že zákon (občanský soudní řád) nevyžaduje bezpodmínečně vylíčení všech pro rozhodnutí významných tvrzení přímo v žalobě, ale pouze těch rozhodných skutečností, které označují skutek (skutkový děj), na jehož základě uplatňuje žalobce svůj nárok, a to v takovém rozsahu, aby umožňoval jednoznačnou individualizaci, tj. nemožnost jeho záměny s jiným skutkem.*“⁸²

Velice blízký vztah k povinnosti tvrzení má povinnost důkazní, jejímž projevem je nutnost označení důkazů, kterých se žalobce dovolává k podpoře svých skutkových tvrzení uvedených v žalobě. „*Důkazy je třeba označit úplně a přesně tak, aby mohly být ihned provedeny; u svědků je třeba uvést jejich jména, příjmení a bydliště nebo jinou adresu, na kterou mohou být obesláni, listiny je třeba náležitě individualizovat, je třeba řádně označit správní úřady, orgány samosprávy a osoby, od nichž se navrhuje vyžádat sdělení skutečností, které mají význam pro řízení nebo rozhodnutí apod.*“⁸³ V souladu s § 120 odst. 3 OSŘ není však nutné prokazovat skutková zjištění na základě shodných tvrzení účastníků, když soud vezme tato skutková zjištění za svá. Stejně jako v případě povinnosti tvrzení je možné důkazy k prokázání svých tvrzení označit i v průběhu řízení po podání žaloby.

Další náležitostí žaloby je uvedení, čeho se žalobce domáhá, což je obsaženo v žalobním petitu. Žalobce v něm specifikuje svůj nárok ve formě konkrétního rozhodnutí, které chce, aby soud vydal. „*Aby bylo soudu jasné, čeho se žalobce domáhá, musí být petit přesný, určitý a srozumitelný.*“⁸⁴ Takové vymezení žalobního petitu je důležité zejména z důvodu případného výkonu rozhodnutí. Soud je v zásadě petitem žalobce ve svém rozhodování vázán, avšak není tomu tak úplně vždy. Dle § 153 odst. 2 OSŘ může soud překročit návrhy účastníků a přisoudit

---

⁸² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 26 Cdo 4940/2007

⁸³ DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 506

⁸⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0. s. 326

něco jiného nebo více, než se domáhají, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky. Příkladem takového určení způsobu vypořádání právním předpisem je zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví.

Součástí žalobního petitu bývá obvykle též návrh výroku soudu o náhradě nákladů řízení pro případ, že bude žalobce se svou žalobou úspěšný. Již v žalobě je možné tyto náklady vyčíslit, i když není jisté, že se v průběhu řízení nezvýší. Na rozdíl od části žalobního petitu upravujícího předmět sporu není soud návrhem výroku soudu o náhradě nákladů řízení vázán a může jej i překročit. Ústavní soud zdůrazňuje, že vyhláška č. 177/1996 Sb., advokátní tarif, je úpravou obecnou, která nezohledňuje okolnosti jednotlivého případu, protože se účastník může též vzdát náhrady nákladů řízení nebo je může požadovat rovněž v menší míře, než jakou by mu výše specifikovaná vyhláška přiznala, a soud by měl správně v souladu s principem autonomie vůle a respektem k člověku jako svobodnému a nezávislému jedinci, jeho vůli akceptovat v souladu s ní i rozhodnout.⁸⁵

Rozlišujeme vícero druhů žalobního petitu. Nejčastější forma petitu je žalobní petit jednoduchý, kterým se žalobce domáhá jednoho nároku, přičemž tento nárok vychází z jednoho skutkového stavu. V případě spojení věcí může být součástí petitu více nároků, přičemž soud rozhoduje vždy samostatně o každém z nich. Dalším typem je eventuelní petit, kterým žalobce žádá o přiznání určitého plnění, avšak pro případ, že by se takové plnění stalo nemožným, žádá o přiznání plnění jiného. Posledním druhem je žalobní petit alternativní, který umožňuje dlužníkovi si vybrat mezi dvěma plněními, umožněnými mu hmotným právem.⁸⁶

V případě, že žaloba nesplňuje všechny stanovené náležitosti nebo je nesrozumitelná či neurčitá, předseda senátu usnesením vyzve žalobce, aby žalobu opravil nebo doplnil. Pokud není žaloba v souladu s usnesením předsedy senátu opravena nebo doplněna a nelze pro tento nedostatek v řízení pokračovat, soud usnesením toto podání odmítne.⁸⁷

V usnesení s výzvou k opravení nebo doplnění žaloby musí být dle Nejvyššího soudu „...konkrétně vysvětleno, v čem spočívají vady jeho podání, proč soud považuje jeho podání za neúplné, nesrozumitelné či neurčité, v čem spočívá rozpor mezi žalobními tvrzeními a žalobním

---

⁸⁵ Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. I. ÚS 1147/10

⁸⁶ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 200

⁸⁷ § 43 odst. 1, 2 OSŘ

návrhem.“⁸⁸ Nejvyšší soud dále ve stejném usnesení vyjadřuje názor, že účastník musí být současně poučen, jak má podání doplnit nebo opravit.

Z hlediska obsahu žalobního petitu rozlišujeme čtyři druhy žalob. Prvním a zároveň dle autora též nejčastějším typem civilní žaloby je žaloba na plnění. „*Plnění může spočívat v povinnosti něco dát, něco konat, něčeho se zdržet, něco strpět. Těmto jednotlivým druhům povinnosti musí v procesním právu odpovídat exekuční prostředky. Každé plnění rozsudkem uložené musí být nuceně vymožitelné, přímo nebo alespoň nepřímo.*“⁸⁹ Rozhodnutí soudu vydané na základě žaloby na plnění je deklaratorní.

V případě, že má žalobce zájem určit existenci či neexistenci právního poměru nebo práva a má na takovém určení naléhavý právní zájem, může podat žalobu na určení.⁹⁰ Určovací žaloby rozlišujeme na kladné, kdy je předmětem řízení existence právního vztahu, a záporné, jejichž předmětem je neexistence právního vztahu. Naléhavý právní zájem je dán zejména tam, kde by bez toho určení bylo ohroženo právo žalobce, nebo kde by se bez takového určení stalo jeho právní postavení nejistým.⁹¹ V řízení zahájeném podáním určovací žaloby rozhoduje soud deklaratorně.

Třetím druhem žaloby je žaloba právotvorná, nazývaná též konstitutivní, jejímž prostřednictvím se žalobce domáhá založení, změny nebo zrušení právního vztahu mezi ním a druhým účastníkem. K takovému rozhodnutí soudu však může dojít pouze v zákonem stanovených případech, např. zúžení společného jmění manželů nebo zrušení a vypořádání spoluvlastnictví. V případě vyhovění žalobě soud vytváří nový právní stav, tzn. rozhodnutí ve věci je konstitutivní.⁹² Tento typ žaloby se vyskytuje výlučně v nesporném řízení.

Posledním typem žaloby je žaloba statusová, tj. ve věcech osobního stavu. Specifikem následného meritorního rozhodnutí je, že je závazné nejen pro účastníky řízení a státní orgány, ale i pro třetí osoby. „*Statusové žaloby směřují k autoritativní úpravě osobního stavu občana.*“⁹³ Rozhodnutí vydané na základě statusové žaloby může být v určitých případech

---

⁸⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1.12.2011, sp. zn. 22 Cdo 609/2010

⁸⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 203

⁹⁰ § 80 OSŘ

⁹¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. 2 Cz 8/71

⁹² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 155

⁹³ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0. s. 328

konstitutivní a v jiných deklaratorní. Statusovou žalobou může být opět zahájeno pouze nesporné řízení.

4.1.2. Přerušování řízení

Pokud dojde v průběhu řízení k jeho přerušování, nekonají se jednání a ani neběží lhůty dle OSŘ, tzn. řízení již nesměřuje k vydání rozhodnutí ve věci samé. Rozlišujeme přerušování z vůle soudu a přerušování, jež způsobí účastníci.

Soud obligatorně přerušuje řízení, pokud:

- některý z účastníků (příp. více z nich) ztratí způsobilost jednat před soudem, přičemž není zastoupen zástupcem s procesní plnou mocí;
- rozhodnutí závisí na otázce, kterou není oprávněn v daném řízení řešit;
- soud dospěl k závěru, že zákon, který má být při řešení této věci použit, nebo jeho jednotlivé ustanovení je v rozporu s ústavním pořádkem a současně podal u Ústavního soudu návrh na zrušení tohoto zákona nebo konkrétního jeho ustanovení;
- se soud rozhodl, že požádá Evropský soudní dvůr o rozhodnutí o předběžné otázce.⁹⁴

V § 109 odst. 2 OSŘ jsou uvedeny případy, kdy soud přerušuje řízení, avšak takové přerušování je již plně na úvaze soudu. Místo přerušování řízení může soud učinit jiná vhodná opatření směřující k odstranění daného stavu, který brání v pokračování řízení. O přerušování řízení může soud rozhodnout, pokud se účastník nemůže řízení účastnit pro překážku trvalejší povahy nebo proto, že je neznámého pobytu, či pokud zákonný zástupce účastníka zemřel nebo ztratil způsobilost jednat před soudem. Posledním případem je, když soud zjistí, že probíhá řízení, ve kterém je řešena otázka, jež může mít význam pro rozhodnutí soudu v této věci, příp. soud dal k takovému řízení podnět.

K fakultativním případům, kdy může soud přerušit řízení, též spadá přerušování na základě návrhu České národní banky dle § 82 písm. e) zákona č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu. Pro tento návrh stačí, aby byla účastníkem řízení povinná osoba ve smyslu § 3 zákona č. 374/2015 Sb., o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu.⁹⁵ Soud návrh přerušuje na určitou dobu, kterou specifikuje v usnesení o přerušování řízení (srov. § 111 odst. 3 OSŘ).

---

⁹⁴ § 109 odst. 1 OSŘ

⁹⁵ § 109 odst. 3 OSŘ

S ohledem na téma této práce je nejdůležitějším způsobem přerušeni řízení takové, které je závislé na účastnících. Takového přerušeni mohou účastníci docílit buď svým jednáním, nebo neangažováním se v daném řízení. V souladu s § 110 OSŘ soud řízení přeruší (pokud se to nepříčí účelu řízení), jestliže to účastníci shodně navrhnou, jeden z účastníků to navrhne a ostatní se nedostaví bez předchozí omluvy k jednání, nebo se všichni nedostaví bez předchozí omluvy k jednání. „Účelem tohoto ustanovení je umožnit účastníkům mimosoudní vyřízení věci (a to případně i za pomoci smířčího nebo mediačního jednání prováděného jinou osobou či zařízením – srov. NS 28 Cdo 2966/2013, C 13686) a k tomu jim poskytnout dostatečný časový prostor v době klidu řízení.“⁹⁶

Při přerušeni řízení dle § 109 odst. 1 a 2 OSŘ činí soud veškerá nutná opatření směřující k odstranění překážky, pro kterou k přerušeni řízení došlo. Po odpadnutí překážky pokračuje soud v řízení i bez návrhu. Jakmile soud v řízení pokračuje, všechny lhůty plynoucí při přerušeni počínají běžet znovu.

Oproti tomu při přerušeni řízení vycházejícímu z vůle účastníků soud pokračuje v řízení na návrh některého z nich po uplynutí 3 měsíců. V případě, že jsou zde dány závažné důvody, může v řízení pokračovat i před uplynutím této lhůty. I bez návrhu (i před uplynutím 3 měsíční lhůty) může soud pokračovat v řízení, pokud to odůvodňují zájmy nezletilého dítěte. Když ani jeden z účastníků nepodá návrh na pokračování v řízení do 1 roku od jeho přerušeni, soud řízení zastaví.⁹⁷ S ohledem na zastavení řízení zde vyvstává otázka týkající se nákladů řízení, protože je vhodné poukázat na názor Krajského soudu v Hradci Králové uvedený v usnesení publikovaném v Soudních rozhledech, 4/2006, že ve skutečnosti, že účastník přerušeni řízení nepodá do jednoho roku návrh na pokračování v řízení, není možné shledat vinu na zastavení řízení dle § 146 odst. 2 OSŘ, tzn. nelze v tomto případě přiznat náhradu nákladů řízení druhému účastníkovi.⁹⁸

4.1.3. Zpětvzetí žaloby

Zpětvzetí žaloby představuje další dispoziční úkon, který je možné v průběhu sporného řízení uplatnit. Jedná se o úkon adresovaný soudu, v němž žalobce sděluje, že o projednání

---

⁹⁶ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 468

⁹⁷ § 111 odst. 4 OSŘ

⁹⁸ Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 19 Co 26/2005

žaloby již nemá zájem. Z povahy tohoto úkonu svědčí možnost jeho užití výlučně žalobci. „Zpětvzetím žaloby žalobce svůj nárok neztrácí a může jej úspěšně uplatnit znovu.“⁹⁹

Zákon nikde nestanoví zvláštní obsahové či formální náležitosti zpětvzetí žaloby, pročež se použije obecná úprava, zejm. §§ 41 a 42 OSŘ. Současně není nutné, aby žalobce podání nějak odůvodňoval, jelikož záleží (většinou) pouze na jeho vůli, zda chce v řízení pokračovat, či ne.

Žalobce může vzít žalobu zpět buď v plném rozsahu, nebo jen zčásti. Zpětvzetí je možné provést i po vydání meritorního rozhodnutí, avšak pouze v případě, že rozhodnutí není v právní moci. Pokud žalobce podá zpětvzetí žaloby až poté, co rozhodnutí o věci nabylo právní moci, soud dle § 96 odst. 5 OSŘ rozhodne, že zpětvzetí návrhu není účinné.

Po podání zpětvzetí jej soud doručí ostatním účastníkům, přičemž je současně vyzve, aby se v přiměřené lhůtě ke zpětvzetí vyjádřili. Případný nesouhlas účastníka se zpětvzetím je relevantní, pouze pokud bylo zpětvzetí podáno po zahájení jednání.¹⁰⁰ Jestliže ostatní účastníci se zpětvzetím z vážných důvodů nesouhlasí, pak soud rozhodne o neúčinnosti zpětvzetí.¹⁰¹ Dle Nejvyššího soudu je nutné „... vždy zvážit, zda nesouhlas se zpětvzetím žaloby je založen na právním či jiném oprávněném zájmu žalované strany, odůvodňujícím požadavek, aby o žalobě bylo meritorně rozhodnuto i přes nedostatek vůle žalobce (osoby oprávněné jinak disponovat s návrhem na zahájení řízení) pokračovat ve sporu.“¹⁰²

Zpětvzetí žaloby je možné podat též v průběhu odvolacího řízení. Odvolací soud řízení zcela, případně v rozsahu zpětvzetí, zastaví a zruší rozhodnutí soudu prvního stupně. Pokud se zpětvzetím ostatní účastníci řízení z vážných důvodů nesouhlasí, odvolací soud prohlásí svým rozhodnutím zpětvzetí za neúčinné a v řízení se po právní moci tohoto usnesení pokračuje. Vážné důvody, pro které je možné vyjádřit daný nesouhlas se zpětvzetím, spočívají dle Nejvyššího soudu „...zpravidla v tom, že žalovaný nebo jiný účastník řízení má právní nebo jiný (morální, procesně ekonomický) zájem na tom, aby o návrhu bylo meritorně rozhodnuto.“¹⁰³

Po podání zpětvzetí žaloby se tedy obvykle řízení zastavuje, přičemž je nutné v souladu s § 151 odst. 1 věta první OSŘ rozhodnout o náhradě nákladů řízení. Pro zastavení řízení

---

⁹⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0. s. 336

¹⁰⁰ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 406, 407

¹⁰¹ 96 odst. 3 OSŘ

¹⁰² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 7. 2003, sp. zn. 26 Cdo 682/2003

¹⁰³ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 8. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1964/2011

obecně platí, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení podle jeho výsledku. Z tohoto obecného pravidla však existuje výjimka. Pokud některý z účastníků zavinil, že řízení muselo být zastaveno, tak je povinen nahradit náklady řízení druhému účastníkovi.

Nejčastější výjimkou z daného pravidla je, když byla žaloba podána důvodně a žalobce ji vzal zpět pro chování žalovaného. V daném případě je povinen nahradit náklady řízení žalovaný.¹⁰⁴ Pravděpodobně nejčastější situací, při níž se užije tato výjimka, je, když žalobce podá žalobu na plnění dluhu, který žalovaný v průběhu řízení žalobci uhradí, a tak žalobce podá zpětvzetí žaloby, jelikož dluh, který byl předmětem řízení, již odpadl.

4.1.4. Vzájemný návrh

Mezi úkony disponující s řízením je odbornou literaturou dále řazen vzájemný návrh, dříve označován jako vzájemná žaloba. „*Touto vzájemnou žalobou může žalovaný uplatnit u téhož soudu svůj nárok proti žalobci, aniž by se musel dovolávat samostatně ochrany svého subjektivního práva u soudu v jiném řízení.*“¹⁰⁵ Vzájemný návrh je možné podat pouze do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým se u něj řízení končí. V odvolacím a dovolacím řízení je vzájemný návrh nepřipustný.¹⁰⁶

Na vzájemný návrh se přiměřeně použijí ustanovení OSŘ o žalobě, její změně a zpětvzetí. Vzájemný návrh tedy musí obsahovat náležitosti stanovené v § 42 odst. 4 OSŘ a § 79 odst. 1 OSŘ. Je možné jej podat písemně v listinné či elektronické podobě prostřednictvím veřejné datové sítě nebo telefaxem. Podání telefaxem nebo v elektronické podobě (s výjimkou podání prostřednictvím datové schránky nebo podání s uznávaným elektronickým podpisem¹⁰⁷) je nutné do tří dnů doplnit předložením originálu, případně písemným podáním.

Podání vzájemného návrhu zakládá stejné procesněprávní a hmotněprávní účinky jako podání samostatné žaloby. Není možné podat jinou žalobu s totožným předmětem řízení (překážka litispendence), staví se promlčecí a prekluzivní lhůta a také dochází tímto podáním k vymezení předmětu řízení za současného založení procesněprávního vztahu mezi žalobcem (v původním řízení žalovaný) a soudem. Doručením vzájemného návrhu žalovanému (v původním řízení žalobci) vzniká kompletní třístranný procesněprávní vztah.

---

¹⁰⁴ § 146 odst. 2 OSŘ

¹⁰⁵ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0. s. 337

¹⁰⁶ DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 636

¹⁰⁷ § 6 odst. 1 zákona č. 297/2016 Sb., o službách vytvářejících důvěru pro elektronické transakce

Je nutné si také vymezit rozdíl mezi vzájemným návrhem a námitkou započtení, která představuje pouze procesní obranu proti žalobě. Vzájemným návrhem je procesní podání, kterým se žalovaný domáhá po žalobci vyššího nebo typově jiného nároku, než je nárok uplatněný žalobcem v žalobě. Oproti tomu námitkou započtení chápeme podání žalovaného, kterým chce dosáhnout zamítnutí žaloby ať už v celém rozsahu nebo v její určité části. Nejvyšší soud nadto dovedl, že pohledávku, kterou soud posuzuje jen jako obranu proti návrhu, není možné vyloučit k samostatnému řízení.¹⁰⁸

Projednání vzájemného návrhu je spojeno s řízením o žalobě. Soud jej však může vyloučit k samostatnému řízení, jestliže nejsou podmínky pro spojení věcí. Zejména půjde o případy, kdy daný soud není místně či věcně příslušný k projednání a rozhodnutí o vzájemné žalobě.

4.1.5. Návrh na vydání rozsudku pro zmeškání

Když je žalovanému řádně do vlastních rukou doručena žaloba a předvolání k jednání nejméně deset dnů před jeho konáním, a ten se i přesto k prvnímu jednání nedostaví, může soud vydat rozsudek pro zmeškání, kterým vyhoví žalobě v celém rozsahu. Rozsudek pro zmeškání není možné vydat ve věcech, kde nelze uzavřít a schválit soudní smír. Všechna tvrzení žalobce uvedená v žalobě se tímto považují za nesporná. Žalovaný současně *„musel být výslovně, konkrétně a adresně poučen o tom, jaké následky pro případ jeho zmeškání zákon předvidá (srov. též § 5 a § 32 odst. 3).“*¹⁰⁹

Rozsudek pro zmeškání může být vydán pouze na návrh žalobce, který se k jednání dostavil. Není však pravdou, že by bylo možné vydat rozsudek pro zmeškání vždy, když se žalovaný nedostaví na první jednání. Ústavní soud zastává názor, že *„...k vydání rozsudku pro zmeškání nelze přistoupit ryze mechanicky, pouze na základě skutečnosti, že se žalovaný nedostavil k nařízenému jednání, nýbrž je třeba zohlednit celkovou procesní aktivitu žalovaného. Za situace, kdy bylo z odůvodnění odporu stěžovatelky zřejmé, že stěžovatelka má zájem na soudním řízení participovat a uplatněnému nároku oponovat, je nutno vydání rozsudku pro zmeškání hodnotit jako výraz přepjatého formalismu, zakládající porušení ústavně zaručeného práva stěžovatelky na soudní ochranu a spravedlivý proces.“*¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 2005, sp. zn. 33 Odo 67/2005

¹⁰⁹ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 649

¹¹⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2921/13

Dle § 153b odst. 1 OSŘ má žalovaný možnost se předem z jednání omluvit, přičemž omluva musí být důvodná a včasná. Do dne právní moci rozsudku pro zmeškání má žalovaný v případě, že zmeškal jednání z omluvitelného důvodu, možnost se návrhem domáhat zrušení tohoto rozsudku. Za omluvitelný důvod se však nedá pokládat okolnost, kterou žalovaný znal předem, i kdyby mu objektivně bránila v účasti na jednání, pokud mu žádné objektivní okolnosti nebránily, aby včas svou neúčast na jednání omluvil.¹¹¹ Když soud návrhu vyhoví, rozsudek usnesením zruší a nařídí nové jednání.¹¹²

Proti rozsudku pro zmeškání je též přípustné odvolání, avšak jsou pro něj možné pouze omezené odvolací důvody. Odvolacím důvodem může být jen skutečnost, že nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud, rozhodnutí vydal vyloučený soudce či byl soud nesprávně obsazen (s výjimkou rozhodování senátem místo samosoudce). Dalším přípustným důvodem je uvedení skutečností nebo důkazů, kterými má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání stanovené v § 153b OSŘ.¹¹³

4.1.6. Odvolání

Civilní proces v České republice je koncipován jako dvojinstanční řízení, přičemž právě odvolání představuje jediný řádný opravný prostředek, který zákon nabízí, a na jehož základě se zahajuje druhoinstanční řízení, tzv. odvolací řízení. Odvolání může podat pouze účastník daného řízení, a tak představuje další dispoziční úkon, kterým lze nakládat s řízením. „*Je-li totiž v rukou stran zahájení řízení v prvním stupni a vymezení jeho předmětu, je jenom logickým pokračováním a promítnutím dispoziční zásady do odvolacího řízení požadavek, aby i jeho zahájení bylo na vůli stran.*“¹¹⁴ Zákon však umožňuje podat odvolání i určitým subjektům, které nevystupují jako účastníci řízení.

Mimo žalobce a žalovaného může odvolání podat také vedlejší účastník, a to pouze pokud do řízení vstoupil nejpozději do patnácti dnů od doručení rozhodnutí podporovanému účastníkovi. Odvolání vedlejšího účastníka není přípustné, pokud se podporovaný účastník práva k podání odvolání vzdal nebo s odvoláním vedlejšího účastníka nesouhlasí. Státní zastupitelství může podat odvolání, mohlo-li do řízení podle zákona vstoupit nebo řízení

---

¹¹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2130/2014

¹¹² § 153b odst. 4 OSŘ

¹¹³ § 205b OSŘ

¹¹⁴ LAVICKÝ, Petr. *Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C.H. Beck/SEVT, 1993-, 2015(7). ISSN 1210-6410

na svůj návrh zahájit. Muselo také do řízení vstoupit dříve, než všem účastníkům řízení uplynula lhůta pro podání odvolání. Posledním, kdo může podat odvolání mimo účastníků řízení, je Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, a to v případech, kdy je k tomu dle zákona č. 201/2002 Sb., o Úřadu pro zastupování státu ve věcech majetkových, oprávněn. Opět je zde podmínka, že musel do řízení vstoupit před uplynutím odvolací lhůty všem účastníkům řízení.¹¹⁵

Výše autor vymezil osoby, které jsou v rámci svého procesního postavení oprávněny podat odvolání. Právní úprava odvolacího řízení obsažená v OSŘ používá pojem „odvolatel“, který označuje osobu, která odvolání podala. Je nutné si tedy vymezit, zda se jedná o zvláštní označení účastníka odvolacího řízení, či pouze legislativní zkratku použitou za účelem zjednodušení právní úpravy. Šínová a Juráš provedeným rozbořem dochází k závěru, že tento pojem představuje legislativní zkratku, a to převážně z důvodu absence označení ostatních účastníků odvolacího řízení.¹¹⁶

Odvoláním je možné napadnout jakékoliv nepravomocné rozhodnutí prvoinstančního soudu, pokud zákon nestanoví jinak. Odvolací lhůta činí patnáct dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí a podává se u soudu, jehož rozhodnutí napadá. Z výše uvedeného vyvstává otázka, jak by měl soud naložit s odvoláním do rozhodnutí, které nebylo odvolateli řádně doručeno. K tomuto problému vyjádřil Nejvyšší soud názor, že „*závada v doručení se stává právně nevýznamnou, jestliže rozhodnutí soudu prvního stupně bylo doručeno účastníku řízení způsobem, který nedokládá jeho řádné doručení, a ten je přesto v plném rozsahu napadl odvoláním.*“¹¹⁷ Odvolání je přípustné pouze proti výroku rozhodnutí, ne proti jeho odůvodnění. U rozsudku je odvolání nepřipustné, když bylo v době vydání rozsudku předmětem řízení peněžité plnění nepřevyšující 10.000 Kč (bagatelní spor).

Dle § 202 odst. 1 OSŘ není odvolání přípustné proti usnesení, kterým:

- se upravuje vedení řízení,
- byl účastník vyzván, aby neúplné, nesrozumitelné nebo neurčité podání doplnil nebo opravil,
- bylo prominuto zmeškání lhůty,
- byla nebo nebyla připuštěna změna návrhu,

---

¹¹⁵ § 203 odst. 1, 2 a 3 OSŘ

¹¹⁶ ŠÍNOVÁ, Renáta a Marek JURÁŠ. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-87576-78-6. s. 86

¹¹⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1374/2006

- bylo rozhodnuto o svědečném nebo o nárocích podle § 139 odst. 3 OSŘ,
- byl schválen smír,
- byl zamítnut návrh na přerušování řízení podle § 109 nebo § 110 OSŘ,
- byl žalovaný vyzván, aby se ve věci písemně vyjádřil (§ 114b OSŘ),
- bylo opraveno rozhodnutí, netýká-li se oprava výroku rozhodnutí,
- bylo rozhodnuto, že doručení je neúčinné,
- byla uložena povinnost složit zálohu na náklady důkazu,
- bylo vyhověno návrhu na přezkum evropského platebního rozkazu,
- bylo nařízeno první setkání s mediátorem,
- byl zrušen platební rozkaz podle § 173 odst. 2 OSŘ.

V odvolacím řízení se uplatňuje princip neúplné apelace, na jehož základě odvolací soud může přezkoumat prvoinstanční rozhodnutí po skutkové i právní stránce, avšak nemůže přihlídnout k novým skutečnostem a důkazům. „*V případě, že důkaz byl za řízení před soudem prvního stupně některým z účastníků označen (alespoň natolik konkrétně, aby mohl být i individualizován), byl z hlediska ustanovení § 205a o. s. ř. před soudem prvního stupně uplatněn (a nejde tedy o „nový“ důkaz v odvolacím řízení) bez ohledu na to, jak s ním soud prvního stupně naložil (tj. například zda důkaz provedl, zda neprovedení důkazu zdůvodnil nebo zda návrh takového důkazu zcela pomínil).*“¹¹⁸ Zákon taxativně vymezuje výjimky z tohoto pravidla zákazu tzv. novot v § 205a OSŘ.

Odvolání musí mimo obecných náležitostí uvedených v § 42 odst. 4 OSŘ obsahovat i informaci, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu jej napadá, v čem odvolatel spatřuje nesprávnost tohoto rozhodnutí či postupu soudu (odvolací důvod) a čeho se domáhá.

Odvolací důvody jsou v § 205 odst. 2 OSŘ vymezeny taxativně, a to následovně:

- nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přisedící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,
- soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b nebo § 175 odst. 4 OSŘ části první věty za středníkem,

---

¹¹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2172/2014

- řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci,
- soud prvního stupně neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností,
- soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním,
- dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny (§ 205a OSŘ),
- rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

„*Odvolatel musí v odvolání konkrétně uvést, čím je daný odvolací důvod (případně několik odvolacích důvodů současně) naplněn (jakou konkrétní nesprávnost rozhodnutí nebo postupu soudu vytýká).*“¹¹⁹ Je však možné jej měnit i v průběhu odvolacího řízení. Oproti tomu rozsah, ve kterém se rozhodnutí napadá, je možné měnit jen do uplynutí odvolací lhůty. Odvolací soud je rozsahem odvolání vázán s výjimkou případů, kdy je na rozhodnutí o napadeném výroku závislý jiný (odvoláním nenapadený) výrok nebo jde-li o taková společná práva či povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří vystupují na jedné straně, a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní, i když bylo odvolání podáno pouze některým z nich. Poslední je případ, kdy vyplývá z právního předpisu určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.¹²⁰

Zákon obsahuje zvláštní úpravu odvolacích důvodů pro odvolání proti rozsudku pro uznání nebo proti rozsudku pro zmeškání. V tomto případě zákon připouští odvolací důvod, který se týká podmínek řízení, věcné příslušnosti soudu, vyloučení soudce (přisedícího) nebo obsazení soudu. Dalším možným odvolacím důvodem je již pouze důvod spočívající v nenaplnění předpokladů pro vydání těchto zvláštních typů rozsudku.¹²¹

V souladu s § 212a odst. 1 OSŘ není odvolací soud vázán odvolacími důvody uvedenými odvolatelem. Výše uvedené však neplatí, pokud odvolatel ani přes výzvu soudu neuvedl žádné odvolací důvody. „*Odvolání neobsahuje žádné odvolací důvody ve smyslu § 212a odst. 2 OSŘ tehdy, je-li podáno zcela bez odůvodnění (ve formě tzv. blanketního odvolání), nebo obsahuje-li toliko pouhý poukaz na zákonné vymezení některého z odvolacích důvodů uvedeného*

¹¹⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 514

¹²⁰ § 212 OSŘ

¹²¹ § 205b OSŘ

v ustanovení § 205 odst. 2 OSŘ (nebo s citováním) jeho znění, anebo obsahuje-li toliko konkrétní okolnosti jej zdůvodňující, avšak zcela bez vztahu (souvislosti) s daným předmětem řízení. ¹²² Usnesení, kterým nebylo rozhodnuto ve věci, lze přezkoumat pouze z důvodů, které se týkají toho, co soud řešil ve výroku usnesení.

Odvolání podané včas, řádně a oprávněnou osobou má suspenzivní a devolutivní účinky. Devolutivní účinek znamená, že se těžiště odvolacího řízení přesouvá před odvolací soud, který ve věci také rozhodne. Suspenzivní účinek odvolání znamená, že prvoinstanční rozhodnutí napadené odvoláním nenabývá právní moci, a to do okamžiku pravomocného rozhodnutí odvolacím soudem. „Bývá pravidlem, že se podáním odvolání odkládá i vykonatelnost rozhodnutí (výjimkou jsou rozsudky předběžně vykonatelné dle § 162 OSŘ; naopak u usnesení platí pravidlo, že jsou vykonatelná, až na výjimky, bez ohledu na právní moc), jinak by takové rozhodnutí bylo exekucním titulem ještě před rozhodnutím odvolacího soudu.“¹²³

Pro řízení u odvolacího soudu se přiměřeně použijí ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného. Dle § 216 OSŘ není možné přistoupení nebo záměna účastníka, podání vzájemného návrhu ani uplatnění nového nároku. Odvolací soud není vázán skutkovým stavem zjištěným prvoinstančním soudem, přičemž toto pravidlo „zakládá tzv. úplnou jurisdikci odvolacího soudu v občanském soudním řízení a zakotvuje jeho oprávnění přezkoumávat skutková zjištění nalézacího soudu, tedy zakotvuje apelační povahu odvolací instance.“¹²⁴

Odvolacímu soudu je umožněno provádět dokazování, a to jak ve formě opakování nebo doplňování dokazování již provedeného prvoinstančním soudem. To vše je v OSŘ zakořeněno s cílem, aby odvolací soudy plnily svoji roli soudů apelačních a omezilo se jejich kasační rozhodování. Skutková zjištění soudu prvního stupně nejsou pro odvolací soud závazná.¹²⁵

Odvolací soud dle § 213 odst. 4 OSŘ může doplnit dokazování o dosud neprovedené účastníky navržené důkazy, pokud je to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci. To však

---

¹²² Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3967/2010

¹²³ KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-098-7. s. 274

¹²⁴ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 800

¹²⁵ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 525

neplatí, má-li být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování a ke skutečnosti, která má být tímto dokazováním prokázána, dosud nebylo provedeno žádné či zcela nedostatečné dokazování. Nejvyšší soud výše uvedené doplňuje názorem, že „ustanovení § 213 odst. 4 OSŘ je právní normou s relativně neurčitou hypotézou, která umožňuje odvolacímu soudu posoudit nutnost dokazování v odvolacím řízení. Odvolací soud není oprávněn dokazování sám doplnit pouze tehdy, je-li dokazování v řízení před soudem prvního stupně zcela zjevně nedostatečné.“¹²⁶

V případě, že zde nejsou dány důvody pro odmítnutí odvolání, odvolací soud rozhodnutí soudu první instance v napadeném rozsahu potvrdí, změní nebo zruší. K potvrzení rozhodnutí dojde, pokud odvolací soud shledá, že je ve výroku věcně správné.

Odvolací soud dle § 219a odst. 1 OSŘ napadené rozhodnutí zruší, jestliže

- tu jsou takové vady, že řízení nemělo proběhnout pro nedostatek podmínek řízení nebo rozhodoval věcně nepřislušný soud nebo vyloučený soudce anebo soud nebyl správně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát, popřípadě i jiné vady, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a za odvolacího řízení nemohla být zjednána náprava,
- rozhodnutí není přezkoumatelné pro nesrozumitelnost nebo nedostatek důvodů,
- soud nepřibral za účastníka toho, kdo měl být účastníkem,
- soud nepokračoval v řízení s tím, kdo je procesním nástupcem účastníka, který po zahájení řízení ztratil způsobilost být účastníkem řízení.

Meritorní rozhodnutí lze také zrušit, jestliže je dle odvolacího soudu ke zjištění skutkového stavu věci třeba provést další navržené důkazy, které nemohou být provedeny v odvolacím řízení.¹²⁷

Ke změně rozhodnutí může dojít pouze u rozsudku nebo usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, a to pokud nejsou splněny podmínky pro jeho potvrzení nebo zrušení a současně soud prvního stupně pouze nesprávně právně posoudil zjištěný skutkový stav nebo po doplnění či zopakování dokazování je skutkový stav zjištěn tak, že je možné o věci rozhodnout nebo schválil smír mezi účastníky.

---

¹²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 116/2011

¹²⁷ § 219a odst. 2 OSŘ

4.1.7. Dovolání a ostatní mimořádné opravné prostředky

Mimořádnými opravnými prostředky v civilním procesním právu označujeme dovolání, žalobu na obnovu řízení a žalobu pro zmatečnost. Oproti odvolání, jako řádnému opravnému prostředku, se napadá rozhodnutí, které již nabylo právní moci. Vzhledem k tomu, že mimořádné opravné prostředky představují průlom do právní jistoty, váže zákon jejich užití na splnění přísnějších podmínek.¹²⁸

Dovolání

V praxi nejužívanějším druhem mimořádného opravného prostředku je dovolání. Do OSŘ bylo zařazeno novelou OSŘ provedenou zákonem č. 519/1991 Sb., účinnou od 1. ledna 1992. „*Procesní úpravou dovolání tak byla nahrazena stížnost pro porušení zákona, jejíž existence znamenala porušení dispozičních oprávnění účastníka řízení, neboť stížnost pro porušení zákona umožňovala účastníkům domáhat se přezkoumání rozhodnutí pouze neformálním podnětem generálnímu prokurátorovi nebo ministru spravedlnosti, nikoliv však přímým podáním opraveného prostředku přezkumnému soudu.*“¹²⁹

O dovolání rozhoduje Nejvyšší soud ČR. Jeho rolí není pouze zajišťování spravedlnosti v konkrétních případech, ale i sjednocování judikatury. Jeho cílem je zajišťovat plynulý vývoj judikatury, a to především s ohledem na změny v ekonomicko-spoločenských poměrech. Oproti tomu však stojí nutnost omezit přístup k tomuto mimořádnému opravnému prostředku a zabývat se pouze otázkami zásadního právního významu.¹³⁰

Dovolání je přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva a odvolací soud se při řešení této otázky odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo tato otázka nebyla dovolacím soudem vyřešena nebo je rozhodována rozdílně, příp. má být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.¹³¹ Dovolání je možné podat do dvou měsíců od doručení rozhodnutí odvolacího soudu u prvostupňového soudu.

---

¹²⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 500

¹²⁹ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0. s. 629

¹³⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 353

¹³¹ § 237 OSŘ

Zákon však z výše uvedeného pravidla stanovuje výjimky, kdy není podání dovolání přípustné. Dovolání není přípustné

- ve věcech upravených v části druhé OZ, je-li řízení o nich vedeno podle OSŘ a nejedná-li se o manželské majetkové právo,
- ve věcech upravených zákonem o registrovaném partnerství, je-li řízení o nich vedeno podle OSŘ,
- proti rozsudkům a usnesením vydaným v řízeních, jejichž předmětem bylo v době vydání rozhodnutí obsahujícího napadený výrok peněžité plnění nepřevyšující 50.000 Kč, včetně řízení o výkon rozhodnutí a exekučního řízení, ledaže jde o vztahy ze spotřebitelských smluv a o pracovněprávní vztahy; k příslušenství pohledávky se přitom nepřihlíží,
- ve věcech odkladu provedení výkonu rozhodnutí nebo exekuce,
- proti usnesením, proti nimž je přípustná žaloba pro zmatečnost podle § 229 odst. 4 OSŘ,
- proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o předběžném opatření, pořádkovém opatření, znalečném nebo tlumočném,
- proti usnesení, jímž bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby,
- proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení,
- proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o návrhu na osvobození od soudního poplatku nebo o povinnosti zaplatit soudní poplatek,
- proti usnesením, kterými bylo rozhodnuto o žádosti účastníka o ustanovení zástupce,
- proti rozhodnutím, kterými odvolací soud zrušil rozhodnutí soudu prvního stupně a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.¹³²

Oproti odvolání je výčet osob, které jsou oprávněny podat dovolání, zredukován na účastníky, přičemž „*k podání dovolání je oprávněn pouze ten účastník, v jehož poměrech rozhodnutím odvolacího soudu nastala újma odstranitelná tím, že dovolací soud toto rozhodnutí zruší, popřípadě dle současné právní úpravy i změni.*“¹³³ OSŘ používá obdobně jako u odvolání zvláštní pojem označující osobu, která podala dovolání. Tato osoba je

---

¹³² § 238 odst. 1 OSŘ

¹³³ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 900

označována jako dovolatel. Šínová a Juráš dochází i u tohoto pojmu k závěru, že představuje legislativní zkratku, a to převážně z důvodu absence označení ostatních účastníků dovolacího řízení.¹³⁴

Dovolání může podat pouze osoba zastoupená advokátem nebo notářem v rozsahu dle § 3 zákona č. 358/1992 Sb., notářský řád. Povinnost být zastoupen advokátem nebo notářem platí v průběhu celého dovolacího řízení. Pokud je dovolatelem fyzická osoba, která má právnické vzdělání, nebo právnická osoba, stát, obec nebo vyšší územně samosprávný celek a jedná za ně fyzická osoba, která má právnické vzdělání, není nutné být zastoupen advokátem nebo notářem. „*Promítnutí tohoto principu do náležitostí dovolání znamená, že relevantní mohou být jen údaje učiněné povinným (nuceným) zástupcem dovolatele, a že tedy nelze přihlížet k tomu, co o náležitostech dovolání (co do rozsahu napadeného rozhodnutí a vymezení dovolacího důvodu) uvedl sám dovolatel. Lze totiž předpokládat, že náročnost dovolacího řízení po stránce právní přesahuje možnosti právně nekvalifikované osoby.*“¹³⁵

Po obsahové stránce musí dovolání splňovat obecné náležitosti podání dle § 42 odst. 4 OSŘ. Nadto v něm musí být uvedeno, které rozhodnutí napadá a v jakém rozsahu, jaké jsou důvody dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění zákonem stanovených předpokladů přípustnosti dovolání a čeho se domáhá. Vše musí být uvedeno přímo v dovolání, není možné pouze poukázat na podání, které dovolatel učinil v prvoinstančním či odvolacím řízení. Není možné také uplatnit žádné nové skutečnosti nebo důkazy.

Na základě novely OSŘ provedené zákonem č. 404/2012 Sb. je jediným možným dovolacím důvodem nesprávné právní posouzení věci, přičemž „*právní posouzení věci je nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu určil sice správně, ale nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.*“¹³⁶ Vymezení důvodu dovolání a rozsahu, ve kterém je rozhodnutí odvolacího soudu napadáno, je možné měnit do uplynutí lhůty k podání dovolání.

Vzhledem k tomu, že je dovolání mimořádným opravným prostředkem, který svým způsobem narušuje právní jistotu, má pouze devolutivní účinek. Samo o sobě nemá vliv na právní moc ani vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Zákon však umožňuje Nejvyššímu

---

¹³⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Marek JURÁŠ. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-87576-78-6. s. 86

¹³⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 356

¹³⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1373/2000

soudu před rozhodnutím o dovolání i bez návrhu odložit vykonatelnost nebo právní moc napadeného rozhodnutí. Vykonatelnost může být odložena, kdyby neprodleným výkonem rozhodnutí nebo exekucí hrozila dovolateli závažná újma. Právní moc může být odložena, je-li dovolatel závažně ohrožen ve svých právech a zároveň se toto odložení nedotkne právních poměrů jiné osoby než účastníka řízení (§243 OSŘ).

Neodmítl-li dovolací soud dovolání, pak rozhodne o zamítnutí dovolání, změně rozhodnutí odvolacího soudu nebo zrušení rozhodnutí odvolacího soudu. Nejvyšší soud dovolání zamítne, když dojde k závěru, že je rozhodnutí odvolacího soudu správné. V případě, že odvolací soud rozhodl nesprávně a dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, dovolací soud rozhodnutí odvolacího soudu změní. Nejsou-li dány podmínky pro některé z výše uvedených rozhodnutí, dovolací soud zruší rozhodnutí odvolacího soudu a vrátí mu věc k dalšímu řízení. Pokud platí důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu i na rozhodnutí prvoinstančního soudu, dovolací soud zruší i toto rozhodnutí.

Žaloba na obnovu řízení

Dalším mimořádným oprávněným prostředkem obsaženým v OSŘ je žaloba na obnovu řízení. Tato slouží ke znovuprojednání pravomocně skončeného sporu, v němž nemůže rozhodnutí soudu z hlediska správnosti a úplnosti skutkových zjištění obstát. *„Žaloba na obnovu řízení je tedy právním institutem, pomocí kterého lze dosáhnout nápravy ve věci, v níž nebyl skutkový stav v původním řízení zjištěn úplně nebo správně. Žalobou na obnovu řízení se nelze domáhat nápravy případných pochybení při právním posouzení věci nebo procesněprávních vad; k tomu podle povahy rozhodnutí a povahy namítaného pochybení slouží jiné opravné prostředky – odvolání, dovolání, žaloba pro zmatečnost.“*¹³⁷

Žalobou na obnovu řízení lze napadnout pravomocný rozsudek nebo pravomocné usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, pokud jsou zde skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které nebylo možné bez zavinění daného účastníka v provinčančním řízení nebo odvolacím řízení použít (příp. provést), a tyto mohou přivodit pro něho příznivější rozhodnutí ve věci (§ 228 odst. 1 OSŘ). Tímto způsobem není možné napadnout usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě z rušené držby. Současně není možné napadnout pouze výrok o nákladech řízení, lhůtě k plnění, předběžné vykonatelnosti a důvody rozhodnutí. Žaloba na obnovu řízení

---

¹³⁷ DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9. s. 1802

není též přípustná proti rozhodnutím, jejichž zrušení nebo změny je možné dosáhnout jinak (mimo dovolání).

Mimo účastníky řízení může žalobu na obnovu řízení podat i vedlejší účastník, který vstoupil do původního řízení. Pokud s ní podporovaný účastník nesouhlasí, je však nepřípustná. Státní zastupitelství ani Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových (pokud není účastníkem řízení) žalobu na obnovu řízení podat nemohou.

Pro podání žaloby na obnovu řízení je stanovena subjektivní i objektivní lhůta. Žalobu na obnovu řízení je možné podat do tří měsíců od doby, kdy se osoba navrhuující obnovu dozvěděla o důvodu obnovy, nebo od doby, kdy jej mohla uplatnit. Tato lhůta neskončí dříve než tři měsíce od právní moci napadeného rozhodnutí. Objektivní lhůta činí tři roky od právní moci napadeného rozhodnutí. Zákon však umožňuje ve výjimečných případech podání žaloby na obnovu řízení i po uplynutí této objektivní lhůty, a to v případě, kdy bylo v řízení přiznáno právo na podkladě trestního rozsudku nebo rozhodnutí o přestupku nebo jiném správním deliktu, které bylo později zrušeno.¹³⁸

Žaloba na obnovu řízení musí vždy obsahovat obecné náležitosti podání dle § 42 odst. 4 OSŘ. Mimo tyto v ní musí být také označeno rozhodnutí, které napadá, společně s rozsahem, v kterém jej napadá, důvod obnovy řízení, vylíčení skutečností, které osvědčují včasné podání žaloby, označení důkazů, které prokazují důvodnost jejího podání, a určení, čeho se ten, kdo žalobu podal, domáhá.

Rozsah napadeného rozhodnutí a důvod obnovy řízení mohou být měněny pouze do okamžiku uplynutí lhůty k podání (§ 232 odst. 2 OSŘ). Je nutné však odlišovat tuto úpravu od možnosti opravit nebo doplnit žalobu na obnovu řízení ve smyslu § 43 OSŘ. Jelikož výzva dle § 43 OSŘ směřuje k tomu, aby byl předmět žaloby (rozsah napadeného rozhodnutí či důvod obnovy řízení) v ní vůbec vymezen. Oproti tomu úprava v § 232 odst. 2 OSŘ směřuje na případy, kdy žaloba na obnovu řízení obsahuje důvod obnovy řízení, který však nesmí být upravován nebo měněn po uplynutí dané lhůty.¹³⁹

O žalobě na obnovu řízení rozhoduje soud, který rozhodoval v první instanci. Soud je obecně vázán rozsahem žaloby na obnovu řízení. Existují však výjimky. Soud není rozsahem žaloby na obnovu řízení vázán v případě, kdy je na napadeném výroku závislý jiný výrok, který nebyl žalobou napaden, nebo když jde o taková společná práva nebo povinnosti, že se

---

¹³⁸ § 233 odst. 1,2 OSŘ

¹³⁹ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 856

rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky vystupující na jedné straně a kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní. Posledním případem, kdy není soud vázán rozsahem žaloby na obnovu řízení, je, když z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.¹⁴⁰

Vzhledem k tomu, že se žalobou na obnovu řízení napadají pouze pravomocná rozhodnutí, jsou obecně vykonatelná i v průběhu tohoto řízení. Zákon však umožňuje soudu, u kterého se žaloba na obnovu rozhodnutí projednává, rozhodnout o odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí, a to pokud je z předložených skutkových tvrzení a důkazů pravděpodobné, že bude žalobě vyhověno (§ 235c OSŘ). V případě, že soud odklad rozhodnutí nenařídí, dochází k němu ze zákona povolením obnovy řízení. Z daného ustanovení však nevyplývá, ke kterému okamžiku dochází k odkladu vykonatelnosti napadeného rozhodnutí. Komentářová literatura dochází k závěru, že rozhodným okamžikem k nastoupení tohoto účinku je okamžik nabytí vykonatelnosti usnesení, kterým je obnova řízení povolena.¹⁴¹

Povolí-li soud obnovu řízení, tak po nabytí právní moci tohoto rozhodnutí nastává druhá fáze řízení o žalobě na obnovu řízení. V této fázi prvoinstanční soud opět věc bez dalšího návrhu projedná a rozhodne, zda rozhodnutí ve věci změní nebo zamítne návrh na jeho změnu. Pokud soud usnesení ve věci změní, tak nové rozhodnutí plně nahradí to původní. Při rozhodování vždy soud přihlédné ke všemu, co bylo tvrzeno a prokázáno v původním řízení nebo při projednávání žaloby na obnovu řízení.¹⁴²

Žaloba pro zmatečnost

Posledním z mimořádných opravných prostředků je žaloba pro zmatečnost. „*Slouží k odstranění rozhodnutí, které bylo vydáno v řízení, které trpí vadami (nedostatkem procesních podmínek nebo jinými závažnými vadami. Starší procesualistická teorie označovala takové vady řízení jako zmatečnost řízení, resp. zmatky v řízení.*“¹⁴³

---

¹⁴⁰ § 235d OSŘ

¹⁴¹ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 876

¹⁴² § 235h odst. 1 OSŘ

¹⁴³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 550

Žalobou pro zmatečnost může účastník napadnout pravomocné rozhodnutí soudu prvního stupně nebo odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno. Dle § 229 odst. 1 OSŘ může účastník tato rozhodnutí napadnout, pokud

- soud rozhodnul ve věci, která nespadá do pravomoci soudů,
- osoba, která v řízení vystupovala jako účastník, neměla způsobilost být účastníkem řízení,
- v řízení vystupoval účastník, který neměl procesní způsobilost nebo nemohl před soudem vystupovat a nebyl řádně zastoupen,
- nebyl podán návrh na zahájení řízení, i přes nutnost jeho podání ze zákona,
- rozhodoval vyloučený soudce nebo přisedící,
- soud byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,
- bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce nebo přisedícího,
- účastníku řízení byl ustanoven opatrovník z důvodu neznámého pobytu nebo proto, že se mu nepodařilo doručit na známou adresu v cizině, ačkoliv k takovému opatření nebyly splněny předpoklady.

Dále je možné napadnout pravomocná rozhodnutí prvoinstančního nebo odvolacího soudu, kterými bylo rozhodnuto ve věci samé, byl vydán pravomocný platební rozkaz, resp. směnečný a šekový platební rozkaz nebo elektronický platební rozkaz, pokud bylo v téže věci již dříve zahájeno řízení, bylo v téže věci již dříve pravomocně rozhodnuto nebo byl odvolacím soudem pravomocně zamítnut návrh na nařízení výkonu takového rozhodnutí, příp. pravomocně zastaven výkon tohoto rozhodnutí z důvodu nemožnosti vykonat povinnosti uložené daným rozhodnutím.¹⁴⁴

Žalobu pro zmatečnost není možné podat proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě z rušení držby, proti výrokům rozhodnutí o nákladech řízení nebo důvodům rozhodnutí. Není též přípustné podat žalobu pro zmatečnost proti usnesení, kterým bylo rozhodnuto o žalobě pro zmatečnost.¹⁴⁵

Okruh procesních subjektů, které mohou podat žalobu pro zmatečnost, je širší než u žaloby na obnovu řízení. Mimo žalobce a žalovaného ji může podat též vedlejší účastník, a to za předpokladu, že do původního řízení vstoupil. Nesmí však žalobu podat proti vůli zastoupeného

---

¹⁴⁴ § 229 odst. 2 OSŘ

¹⁴⁵ § 230 odst. 1, 3 OSŘ

účastníka řízení. Žalobu pro zmatečnost může podat i státní zástupce, a to ve věcech, do kterých může podle zákona vstoupit nebo které může svým návrhem zahájit. Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových může žalobu pro zmatečnost podat, pokud vstoupil do původního řízení. Do řízení může vstoupit, dokud některému z účastníků ještě neuběhla lhůta k podání žaloby pro zmatečnost.

Obecná lhůta pro podání žaloby pro zmatečnost činí tři měsíce od doručení napadeného rozhodnutí. V určitých případech se však běh této lhůty počítá od jiného okamžiku, např. v případě, kdy neměl účastník procesní způsobilost a nebyl řádně zastoupen, lze žalobu pro zmatečnost podat do tří měsíců od dne, kdy byl účastníku ustanoven zástupce nebo kdy odpadla překážka, která způsobila jeho nemožnost samostatně vystupovat před soudem, nejpozději však do tří let od právní moci napadeného rozhodnutí (§ 234 odst. 2 OSŘ).

Žaloba pro zmatečnost musí mimo obecných náležitostí podání dle § 42 odst. 4 OSŘ obsahovat též označení rozhodnutí, které napadá, společně s tím, v jakém rozsahu jej napadá, důvod žaloby pro zmatečnost, vylíčení skutečností, které svědčí o tom, že byla podána včas, označení důkazů, které prokazují důvodnost jejího podání, a žalobní návrh, tzn. čeho se ten, kdo podal žalobu, domáhá.¹⁴⁶ Rozsah, ve kterém je rozhodnutí žalobou pro zmatečnost napadeno, i důvod jejího podání, mohou být měněny jen do okamžiku uplynutí lhůty k podání žaloby. Opět je však nutné odlišovat doplnění rozsahu nebo důvodu od jejich správného vymezení na výzvu soudu ve smyslu § 43 OSŘ.

Projednání žaloby pro zmatečnost obecně probíhá před soudem, který rozhodl v prvním stupni. Pokud byla proti stejnému rozhodnutí podána žaloba pro zmatečnost i žaloba na obnovu řízení, obě tato řízení se spojí do společného řízení. Soud je vázán rozsahem vymezeným v žalobě pro zmatečnost. Vázán jím není, pouze když na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý jiný (nenapadený) výrok nebo jde-li o taková společná práva nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky na jedné straně, kde platí úkony jednoho z nich i pro ostatní. Poslední výjimka nastává v případě, že z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.¹⁴⁷

Uzná-li příslušný soud, že je pravděpodobné, že bude žalobě pro zmatečnost vyhověno, může nařídit odklad vykonatelnosti dotčeného rozhodnutí ve věci. Soud „*při posouzení důvodnosti žaloby postupuje dle kasačního opravného systému, přezkoumá tedy napadené*

---

¹⁴⁶ § 232 odst. 1 OSŘ

¹⁴⁷ § 235d OSŘ

*rozhodnutí z hlediska nesprávné aplikace procesního práva v řízení mu předcházejícím. Shledá-li soud napadené rozhodnutí po procesní stránce v pořádku, žalobu zamítne. Je-li však důvodná, tj. účastníkem uplatněný důvod je dán, napadené rozhodnutí zruší.*¹⁴⁸

V případě, že dojde ke zrušení napadeného rozhodnutí, soud bez dalšího návrhu věc projedná znovu. Při novém řízení soud přihlíží ke všemu, co bylo tvrzeno a prokázáno v průběhu původního řízení i řízení o žalobě pro zmatečnost. Nové rozhodnutí musí být také v souladu s právním názorem vyjádřeným v rozhodnutí, kterým bylo původní rozhodnutí soudu zrušeno.¹⁴⁹

4.2. Dispozice účastníka předmětem řízení

Dispoziční úkony mají na probíhající řízení zásadní vliv. Účastník může jejich prostřednictvím ovlivňovat řízení jako celek nebo upravit vymezení předmětu daného řízení. *„Předmět řízení (věc sama) je vymezen jednak žalobním návrhem a jednak tvrzenými skutečnostmi, z nichž je žalobní nárok dovozován.*¹⁵⁰ Úkonem, v němž se vymezuje předmět řízení, je žaloba. A právě prostřednictvím níže uvedených dispozičních úkonů mohou účastníci doplnit, případně upravit, předmět řízení vymezený v žalobě.

4.2.1. Změna žaloby

Změna žaloby představuje úkon žalobce, kterým požaduje po žalovaném plnění ve větším rozsahu, než jej vymezil v žalobě. O změnu žaloby však může jít také, pokud žalobce požaduje stejné plnění, jako vymezil v žalobě, ale na základě jiného skutkového stavu, než jak jej uvedl v žalobě.¹⁵¹ Důležitost tohoto dispozičního úkonu spočívá ve vázanosti soudu návrhem žalobce, přičemž soud nemůže překročit jeho návrh a přisoudit mu něco jiného nebo více, než se domáhal.¹⁵² Nejvyšší soud tuto zásadu konkretizuje, když zastává názor, že *„...vázanost soudu návrhem (žalobou nebo návrhem na zahájení řízení) nelze chápat tak, že by soud byl povinen*

---

¹⁴⁸ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 873

¹⁴⁹ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 554

¹⁵⁰ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 185

¹⁵¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1319/2013

¹⁵² § 153 odst. 2 OSŘ

do výroku svého rozhodnutí o věci samé doslovně „převzít“ žalobcem formulovaný návrh znění výroku rozhodnutí. Není porušením § 153 odst. 2 o. s. ř., jestliže soud neuvede ve výroku údaje, které vymezení práv a povinností účastníků jen zdůvodňují, i když byly (nadbytečně) uvedeny v jinak přesném a určitém žalobním petitu, nebo jestliže soud použitím jiných slov vyjádří přesněji stejná práva a povinnosti, kterých se žalobce určitým a srozumitelným žalobním petitem domáhal.“¹⁵³

Z výše uvedeného důvodu musí žalobce v případě potřeby změnit obsah již podané žaloby, a to postupem dle § 95 OSŘ. Zákon nestanoví žádné zvláštní požadavky pro úkon změny žaloby, a tak je nutné splnit pouze obecné náležitosti každého podání dle § 42 odst. 4 OSŘ. „O změnu žaloby však nejde, jestliže žalobce na základě téhož skutku mění pouze jeho právní kvalifikaci (např. nárok na zaplacení určité peněžité částky, který původně právně kvalifikoval jako plnění ze smlouvy, nyní dovozuje z odpovědnosti za bezdůvodné obohacení). Posouzení skutku (skutkového děje) po právní stránce je vždy úkolem soudu; žalobce nemusí svůj nárok právně kvalifikovat a pokud tak učiní, není soud jeho právním názorem vázán.“¹⁵⁴

K účinnosti změny žaloby je nutný souhlas soudu, který ji nepřipustí, pokud by výsledky dosavadního řízení nemohly být podkladem pro řízení o změněném návrhu.¹⁵⁵ Soud je povinen o změně žaloby rozhodnout před vydáním meritorního rozhodnutí, jelikož musí být před vynesením rozsudku ve věci postaven předmět řízení na jisto.¹⁵⁶

„Hmotněprávní účinky změněného návrhu, který soud připustil (stavení promlčecí lhůty), nastávají dnem, kdy soudu změna návrhu došla, případně dnem, kdy účastník učinil toto podání ústně do protokolu. K pozměňovacímu návrhu je totiž třeba přistupovat stejně jako k samotné žalobě.“¹⁵⁷

V případě, že soud nepřipustí změnu žaloby, bude pokračovat v řízení o návrhu v původním rozsahu. Žalobce v takovém případě může buď podat novou žalobu, kterou se bude domáhat plnění, o které chtěl předmět řízení rozšířit, nebo vzít žalobu zpět a podat ji znovu v již upraveném znění. Odvolání proti usnesení o připuštění nebo nepřipuštění změny žaloby dle § 202 odst. 1 písm. d) OSŘ není přípustné.

---

¹⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2313/2009

¹⁵⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 1310/2004

¹⁵⁵ § 95 odst. 2 OSŘ

¹⁵⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1441/2007

¹⁵⁷ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 403

Možnost změny žaloby není v průběhu prvoinstančního řízení nijak omezena, je však nutné brát v potaz, že i když byla připuštěna změna žaloby, tak dle § 118b odst. 2 OSŘ nejsou dotčeny účinky koncentrace řízení ze zákona. Připuštění žaloby by po zkoncentrování řízení mohlo mít pro žalobce zásadní důsledky v podobě neunesení břemene tvrzení a důkazního břemene, když nebude možné z důvodu koncentrace doplnit rozhodné skutečnosti ani označit důkazy k jejich prokázání.

Ke změně žaloby může obecně dojít též v odvolacím řízení, nesmí se však jednat o uplatnění nového nároku, což je v průběhu odvolacího řízení vyloučeno.¹⁵⁸

4.2.2. Soudní smír

Pokud je již zahájeno řízení a připouští-li to povaha předmětu sporu, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem. „*Povaha věci připouští uzavření smíru zpravidla ve věcech, v nichž jsou účastníci v typickém dvoustranném poměru, jestliže hmotněprávní úprava nevyklučuje, aby si mezi sebou upravili právní vztahy dispozitivními úkony.*“¹⁵⁹ Ke smírnému řešení účastníky vede také předseda senátu, když by s nimi měl předmětnou věc probrat, upozornit je na právní úpravu včetně použitelné judikatury a podle okolností případu jim možnost smírného vyřešení sporu doporučit. Předseda senátu také může upozornit účastníky na možnost využití mediace nebo sociálního poradenství.¹⁶⁰

Dohodu účastníků představující smírné řešení sporu musí pro nabytí účinků soudního smíru schválit soud. Soudní smír se může týkat celého předmětu řízení nebo jen jeho vymezené části, přičemž po schválení částečného soudního smíru soud ve zbytku věci pokračuje standardní sporné řízení. Soud dohodu neschválí, je-li v rozporu s právními předpisy.

Účelem úpravy soudního smíru se zabýval Nejvyšší soud, když dospěl k názoru, že „*jestliže účastníci řízení, jehož předmět je plně v jejich dispozici, uzavřou ohledně sporného nároku smír, a tudíž ani netvrdí skutečnosti, o které opírají uplatněný nárok, ani skutečnosti tento nárok popírající a nenabízejí k nim důkazy, soud smír schválí, pokud z obsahu spisu nevyplývá, že smír je v rozporu s hmotným právem. Kdyby podmínkou pro uzavření soudního smíru bylo předchozí objektivní a na účastnících nezávislé zjištění skutečných hmotněprávních*

---

¹⁵⁸ § 216 odst. 2 OSŘ

¹⁵⁹ SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení.* V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3. s. 186

¹⁶⁰ § 99 odst. 1 OSŘ

vztahů, byl by popřen smysl soudního smíru a v podstatě i smysl projednací zásady i dispozitivní volnosti subjektů soukromoprávních vztahů.“¹⁶¹

Schválený soudní smír má účinky pravomocného rozsudku. V souladu s § 202 odst. 1 písm. f) OSŘ není proti usnesení o schválení smíru přípustné odvolání. Zákon však umožňuje účastníkovi řízení podat žalobu o zrušení usnesení o schválení smíru, a to ve lhůtě do tří let od právní moci usnesení o schválení smíru.¹⁶² Žalobě lze vyhovět pouze v případě, že byl schválený smír v rozporu s hmotným právem. Soudem příslušným k rozhodnutí o žalobě je obecný soud žalovaného účastníka.

Ke schválení smíru může dojít také v průběhu odvolacího řízení. V souladu se schváleným smírem je však odvolací soud povinen změnit rozsudek nebo usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé.¹⁶³

4.2.3. Rozsudek pro uznání

Dalším institutem civilního práva procesního, kterým lze disponovat s předmětem řízení, je rozsudek pro uznání. Soud vydá rozsudek pro uznání v případě, že žalovaný v průběhu řízení nárok nebo základ nároků uplatněného žalobou uzná. Důsledkem uznání žalovaného nároku žalovaným je tedy povinnost soudu vydat rozsudek pro uznání, přičemž „řešení situace, kdy se žalovaný ve věci nehodlá bránit, rozsudkem pro uznání je z hlediska zásady rychlosti a hospodárnosti řízení výhodné i pro soud.“¹⁶⁴ Soud jej vydá i bez návrhu žalobce. Pouze v případě, kdy žalovaný uzná nárok žalobce jen zčásti, tak je pro vydání rozsudku podle tohoto uznání nutný návrh žalobce. Pro vydání rozsudku pro uznání není nutné nařizovat jednání.

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že základem rozsudku pro uznání „není ani zjištěný skutkový stav věci, ani skutková tvrzení žalobce, která by se pokládala za nesporná (srov. jinak v § 153b), ale uznání žalovaného jakožto procesní úkon žalovaného určený soudem, z jehož obsahu jednoznačně vyplývá, že žalovaný uznává nárok, který byl vůči němu uplatněn v žalobě, a v jakém rozsahu (zda zcela, nebo jen zčásti, anebo pouze v právním základu), popřípadě

---

¹⁶¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 5170/2007

¹⁶² § 99 odst. 3 OSŘ

¹⁶³ § 220 odst. 2 OSŘ

¹⁶⁴ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 262

toliko fikce takového procesního úkonu žalovaného.“¹⁶⁵

Rozsudek pro uznání nemusí být vydán pouze v případě výslovného uznání žalovaného nároku. Soud jej vydá též při fikci uznání žalovaného nároku založené dle § 114b odst. 5 OSŘ a § 114c odst. 6 OSŘ. První fikce nastává v případě, když se žalovaný bez vážného důvodu včas nevyjádří na výzvu k vyjádření zaslano dle § 114b odst. 1 OSŘ a ani ve stanovené lhůtě soudu nesdělí, jaký vážný důvod mu ve vyjádření brání. Ústavní soud případy, kdy je možné vydat rozsudek pro uznání na základě výše zmíněné fikce, konkretizuje tak, že „...v případě, kdy reakcí na kvalifikovanou výzvu podle § 114b odst. 1 o. s. ř. je vyjádření žalovaného, které jasně směřuje proti nároku, jenž je proti němu uplatňován, ale obsahuje procesní nedostatky, nesmí soud rozhodnout na základě fikce uznání nároku podle § 114b odst. 5 o. s. ř. a vydat rozsudek pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř., aniž by nejprve žalovaného vhodným způsobem vyzval k doplnění podání, popř. odstranění chyb.“¹⁶⁶

Fikce uznání nároku žalobce nastává také v případě, že se žalovaný nedostaví k přípravnému jednání, i když byl řádně a včas předvolán nejméně 20 dnů před dnem konání přípravného jednání, přičemž mu byla také doručena žaloba. Fikce se neuplatní, pokud se žalovaný včas a z důležitého důvodu z účasti na jednání omluvil.

Tento rozsudek není možné vydat ve věcech, ve kterých nelze uzavřít a schválit soudní smír.

---

¹⁶⁵ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 645

¹⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1252/16

5. Aplikace dispoziční zásady v nesporném řízení

Oproti spornému řízení je nesporné řízení typicky ovládáno zásadou oficiality, která představuje protiklad dispoziční zásady, přičemž „*hlavní rozdíl mezi sporným a nesporným řízením lze spatřovat v tom, že ve sporném řízení stojí proti sobě dvě strany sporu jako protivníci. (...) V nesporném řízení naopak nejsou strany sporu, účastníci zde nemají postavení protivníků.*“¹⁶⁷ Daný rozdíl způsobuje zejména veřejný zájem na vyřešení právních záležitostí projednávaných v rámci nesporného řízení.

Na základě výše uvedeného by se mohlo zdát, že v nesporném řízení se dispoziční zásada neuplatní, opak je však pravdou. Její uplatnění sice zdaleka není tak silné jako ve sporném řízení, ale i zde má své místo. Míra jejího uplatnění se liší v závislosti na konkrétním typu nesporného řízení. Vzhledem k tomu, že se pro nesporná řízení subsidiárně použije i úprava obsažená v OSŘ, vyskytují se v jejich průběhu určité dispoziční úkony, které je možné nalézt i u řízení sporného. U každého z nich je však nutné vždy posoudit, zda konkrétní úkon ZŘS v některém svém ustanovení nevylučuje.

5.1. Dispozice účastníka řízením

Stejně jako u kapitoly věnované aplikaci dispoziční zásady ve sporném řízení bude autor rozlišovat úkony, které umožňují dispozici řízením a předmětem řízení. Omezené použití dispoziční zásady je v nesporném řízení znatelné již u úpravy prvního úkonu, kterým se může zahájit řízení, a to návrhu. V nesporném řízení již nezáleží vše na vůli účastníků řízení, soud zde má značnou roli, kterou uplatňuje v průběhu celého řízení. Vzhledem k odlišnosti nesporného řízení se v něm nenachází uplatnění pro vzájemný návrh a rozsudek pro zmeškání.

5.1.1. Návrh

Nesporné řízení je dle ZŘS obecně možné zahájit i bez návrhu, přičemž soud zahájí řízení bezodkladně poté, co se dozví o skutečnostech rozhodných pro zahájení daného řízení. „*O těchto skutečnostech se může dozvědět z vlastní činnosti v souvislosti s vedením jiných řízení, včetně sporných řízení (například ve sporném řízení vznikne pochybnost o plné svéprávnosti účastníka), z podnětu jiných soudů, správních úřadů, orgánů samosprávy nebo*

---

¹⁶⁷ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 286

z podnětu jakýchkoliv fyzických nebo právnických osob, a to i v případě, že se jedná o osoby, které by samy mohly podat návrh na zahájení řízení, pokud z takového podání není zřejmá vůle podatele zahájit řízení, ale obsahem je například jen upozornění soudu na některé skutečnosti s tím, že podatel ponechává na uvážení soudu, zda sám z úřední povinnosti řízení zahájí.“¹⁶⁸ V takovém případě je řízení zahájeno dnem, kdy soud vydá usnesení o zahájení řízení. Toto usnesení je doručeno účastníkům řízení do vlastních rukou. Odvolání není vůči tomuto usnesení přípustné.

ZŘS však u určitých typů nesporného řízení stanovuje výjimku z tohoto obecného pravidla. Dle § 32 odst. 1 ZŘS může soud rozhodnout o schválení smlouvy o nápomoci pouze na návrh podporovaného nebo podpůrce. Dalším případem, kdy je možné zahájit řízení pouze na návrh, je řízení o určení a popření otcovství (pokud nebylo otcovství určeno souhlasným prohlášením rodičů).¹⁶⁹

Návrh na zahájení řízení dle ZŘS představuje podání určené soudu, pročež se na něj vztahují požadavky uvedené v § 42 odst. 4 OSŘ. Musí v něm být tedy uvedeno, kterému soudu je určeno, kdo jej činí, čeho se týká a co sleduje. Posledními obsahovými náležitostmi podání jsou podpis osoby, která podání vůči soudu činí, a datum jeho sepisu. Pokud je návrh podán prostřednictvím datové schránky dle zákona č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, pak k němu není nutné podpis ani datum připojit.

Pro některá nesporná řízení zákon umožňuje učinění návrhu na zahájení řízení ústně do protokolu. Řízení je možné zahájit ústně do protokolu, pokud jej lze zahájit i bez návrhu. Zákon však umožňuje takto zahájit i některá řízení, která je možné zahájit pouze na návrh, a to řízení o povolení uzavřít manželství, řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí, řízení o určení a popření rodičovství a řízení ve věcech osvojení.¹⁷⁰

Navrhovatel v návrhu vymezuje předmět řízení, avšak význam této funkce je ve většině nesporných řízení upozaděn, jelikož soud může dle § 26 ZŘS v případě, kdy bylo možné zahájit řízení i bez návrhu, přisoudit účastníkům něco jiného nebo více, než čeho se domáhají. Příkladem může být rozsudek Krajského soudu v Plzni, který rozhodl, že „v řízení o úpravě poměrů nezletilého dítěte pro dobu po rozvodu může soud i bez návrhu rozhodnout nejen

---

¹⁶⁸ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 21

¹⁶⁹ § 418 odst. 1 ve spojení s § 419 ZŘS

¹⁷⁰ § 14 ZŘS

o výchově a výživě nezletilého, ale také o úpravě styku s nezletilým“¹⁷¹, a to aniž by došlo k zahájení řízení o úpravě styku s nezletilým. Oproti tomu v řízení, které je možné zahájit jen na návrh, je stejně jako ve sporném řízení soud vázán návrhem na zahájení řízení a v něm vymezeným petitem.

Vzhledem k tomu, že se v nesporném řízení ve značném měřítku uplatňuje zásada vyšetřovací, nemá navrhovatel povinnost vyličit v návrhu skutkové okolnosti, ze kterých dovozuje oprávněnost podaného návrhu, ani je podložit příslušnými důkazy. Neuplatní se zde tedy povinnost tvrzení ani povinnost důkazní. Odpovědnost za zjištění všech skutečností důležitých pro rozhodnutí má totiž soud, ne účastníci.¹⁷² Soud je také dle § 21 ZŘS povinen provádět i jiné důkazy než navrhli účastníci, pokud jsou potřebné ke zjištění skutkového stavu.

Zahájení řízení má stejné procesněprávní i hmotněprávní následky jako podání žaloby a navazující zahájení sporného řízení. Zahájení řízení brání, aby bylo o stejné věci u soudu vedeno jiné řízení. ZŘS však koncipuje zvláštní úpravu pro řízení ve věci přeměny právnické osoby. Dle § 88 odst. 1 ZŘS brání zahájení řízení ve věci přeměny právnické osoby tomu, aby u soudu probíhalo proti stejnému odpůrci další řízení o návrzích jiných navrhovatelů požadujících ve věci téže přeměny právnické osoby totéž, to však pouze stanoví-li tak jiný právní předpis.¹⁷³

5.1.2. Přerušování řízení

Obecná ustanovení ZŘS neobsahují zvláštní úpravu přerušování řízení, takže se použije úprava obsažená v OSŘ. Platí tedy, že v důsledku přerušování řízení se nekonají jednání ani neběží žádné procesní lhůty.¹⁷⁴ Je nutné však brát v potaz rozdílnou povahu nesporných řízení, takže je potřeba použitelnost každého případu, kdy soud může či musí přerušit řízení, zkoumat optikou ZŘS. S ohledem na výše uvedené soud obligatorně přerušit řízení, pokud:

- účastník řízení není zastoupen zplnomocněným zástupcem a ztratil procesní způsobilost jednat před soudem;
- rozhodnutí závisí na otázce, kterou soud není oprávněn v tomto řízení řešit;

---

¹⁷¹ Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 9. 11. 2015, sp. zn. 10 Co 325/2015, publikované v Soudních rozhledech, 2/2016

¹⁷² § 20 odst. 1 ZŘS

¹⁷³ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7. s. 38

¹⁷⁴ § 111 odst. 1 OSŘ

- dospěl k závěru, že zákon, který by měl být ve věci aplikován, nebo jeho ustanovení, je v rozporu s ústavním pořádkem a podal-li u Ústavního soudu návrh na zrušení tohoto zákona nebo jeho ustanovení;
- se rozhodl, že požádá Soudní dvůr Evropských společenství o rozhodnutí o předběžné otázce.

Zákon dále umožňuje soudu přerušit řízení, a to na základě jeho úvahy (pokud neučiní jiná vhodná opatření). K tomu může dojít v následujících případech, kdy:

- se nějaký z účastníků nemůže řízení účastnit, a to pro překážku trvalejší povahy nebo protože je neznámého pobytu;
- zákonný zástupce účastníka zemřel nebo ztratil procesní způsobilost;
- zároveň probíhá řízení, ve kterém je řešena otázka, jež může mít význam pro rozhodnutí soudu v tomto řízení. Je nepodstatné, zda ono druhé řízení bylo zahájeno na podnět soudu, či ne.

Zákon také obsahuje ustanovení upravující přerušování řízení, které záleží výlučně na vůli účastníků řízení. Dle § 110 OSŘ soud přerušuje řízení, pokud:

- to účastníci řízení shodně navrhnou;
- se účastníci bez předchozí omluvy nedostaví k jednání nařízenému soudem; nebo
- jeden z účastníků navrhne přerušování řízení a ostatní účastníci se bez předchozí omluvy nedostaví k jednání nařízenému soudem.

Přerušování řízení upravené v § 110 OSŘ však v nesporném řízení nelze použít, a to z důvodu jeho specifické povahy řízení ovládaného zásadou oficiality, což odpovídá veřejnému zájmu na věcech řešených v rámci nesporných řízení. Řízení se ve všech výše uvedených případech přerušuje právní mocí usnesení o přerušování řízení.

V jednom z nesporných řízení však oproti obecně úpravě zákon umožňuje přerušování řízení z vůle účastníků. Takovým řízením je řízení o rozvod manželství. Mimo přerušování na základě návrhu obou účastníků dojde k přerušování řízení také, když to navrhne navrhovatel a druhý z manželů se současně bez omluvy nedostaví k jednání. Pokračovat v řízení je možné na základě návrhu některého z účastníků, podaného po uplynutí lhůty tří měsíců od přerušování řízení.¹⁷⁵

Úprava přerušování v řízení o rozvod manželství obsahuje výkladový problém. Dané ustanovení totiž nestanoví (oproti obecné úpravě v OSŘ), že by o přerušování řízení měl

---

¹⁷⁵ § 392 ZŘS

rozhodnout soud. Nabízí se tedy výklad, že je po splnění zákonných podmínek řízení přerušeno přímo ze zákona. JUDr. Svoboda se však domnívá, že to tak není a že „soud má i v řízení o rozvod vydávat usnesení o přerušení řízení. Nastolení „klidu řízení“ je totiž podstatným zásahem do plynulého průběhu řízení.“¹⁷⁶

5.1.3. Zpětvzetí návrhu

Zpětvzetí návrhu představuje soudu adresovaný procesní úkon navrhovatele, kterým sděluje soudu, že již nemá zájem na projednání svého návrhu. Vzhledem k tomu, že zákon nikde nestanoví žádné zvláštní náležitosti týkající se obsahu zpětvzetí, použijí se obecná ustanovení o procesních úkonech účastníků a náležitostech podání obsažená v §§ 41 a 42 OSŘ.

Je možné jej podat kdykoliv v průběhu řízení až do pravomocného rozhodnutí soudu ve věci. V případě podání zpětvzetí po právní moci meritorního rozhodnutí soud rozhodne, že zpětvzetí návrhu není účinné. Pokud je zpětvzetí podáno po vydání rozhodnutí soudu ve věci, které dosud nenabýlo právní moci, soud v rozsahu zpětvzetí návrhu řízení zastaví a současně v tomto rozsahu rozhodne o zrušení rozhodnutí. Navrhovatel může vzít zpět celý návrh nebo jen jeho část.¹⁷⁷

V případě, že došlo ke zpětvzetí návrhu po zahájení jednání, soud podané zpětvzetí rozešle ostatním účastníkům řízení s výzvou, ať se vyjádří, zda se zpětvzetím souhlasí. Pokud by se zpětvzetím nesouhlasili, měli by soudu sdělit důvod jejich nesouhlasu. Na základě tohoto sdělení soud posoudí, zda jsou tyto důvody vážné. Jestli soud dospěje k závěru, že jsou důvody nesouhlasu se zpětvzetím návrhu vážné, tak v souladu s § 96 odst. 3 OSŘ rozhodne, že zpětvzetí návrhu není účinné.

Zákon však stanoví zvláštní úpravu pro řízení, která lze zahájit i bez návrhu. Dle § 15 ZŘS může soud v těchto řízeních rozhodnout o neúčinnosti zpětvzetí návrhu, a to na základě svého uvážení. V daném případě tedy soud „nemusí řízení zastavit ani v případě, že ke zpětvzetí návrhu na zahájení řízení došlo dříve, než začalo jednání, ani v případě, že se zpětvzetím návrhu učiněným po zahájení jednání všichni ostatní účastníci souhlasí.“¹⁷⁸

---

¹⁷⁶ SVOBODA, Karel. *Nové problémy v řízení o rozvod manželství*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2014(5). ISSN 1210-6348.

¹⁷⁷ § 96 odst. 2 OSŘ

¹⁷⁸ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 23

5.1.4. Odvolání

Nesporné řízení je stejně jako sporné řízení postavené na zásadě dvojinstančnosti, přičemž právě odvolání představuje dispoziční úkon, který posune řízení do druhé instance. Vzhledem k tomu, že ZŘS obsahuje pouze málo ustanovení, která by upravovala odvolací řízení, použije se převážně obecná úprava obsažená v OSŘ.

Odvolání může podat účastník řízení nebo státní zastupitelství. Státní zastupitelství může podat odvolání pouze v řízení, do kterého může podle zákona vstoupit nebo v němž může podat návrh na zahájení řízení, přičemž muselo vstoupit do řízení dříve, než uplynula odvolací lhůta všem účastníkům řízení. „*Vstupem státního zastupitelství do řízení se ale státní zastupitelství nestává jeho účastníkem, ale je samostatným procesním subjektem, byť v řízení je oprávněno ke všem úkonům, které může vykonat účastník řízení, pokud nejde o úkony, které může vykonat jen účastník řízení (§ 35 odst. 2 OSŘ ve spojení s § 1 odst. 3). Státní zastupitelství tak například nemůže vzít zpět návrh na zahájení řízení, uznat nárok či uzavřít dohodu o předmětu řízení.*“¹⁷⁹

Státní zastupitelství může vstoupit do následujících řízení:

- ve věcech osvojení;
- ve věcech péče soudu o nezletilé, jde-li o uložení zvláštního opatření při výchově dítěte, o ústavní výchovu, o určení data narození nebo jde-li o pozastavení, omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti nebo jejího výkonu;
- řízení týkajících se ochrany proti domácímu násilí;
- o svéprávnosti;
- o prohlášení za mrtvého;
- o určení data smrti;
- ve věcech vyslovení přípustnosti převzetí nebo držení v ústavu zdravotnické péče;
- ve věci vyslovení nepřipustnosti držení v zařízení sociálních služeb;
- o umoření listin;
- o některých otázkách týkajících se právnických osob.¹⁸⁰

---

¹⁷⁹ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 13

¹⁸⁰ § 8 odst. 1 ZŘS

Oproti spornému řízení se zde nenachází možnost podání odvolání vedlejším účastníkem, jelikož dle názoru Nejvyššího soudu „*vedlejší účastenství může přicházet v úvahu jen v řízení sporném, neboť jen ve sporu proti sobě vystupují dvě strany s protichůdnými zájmy; v tzv. nesporném řízení, v němž jeho účastníci nejsou vzájemně v pozici protistran a soud je povinen zjistit všechny skutečnosti důležité pro rozhodnutí, aniž by byl omezen skutečnostmi, které uvádějí účastníci (§ 20 odst. 1 z. ř. s.), je z povahy věci vyloučeno.*“¹⁸¹

Odvolání je přípustné vůči všem rozhodnutím prvoinstančního soudu, u nichž to zákon nevyklučuje. Zákon kupříkladu nepřipouští podání odvolání vůči rozsudku v řízení, jehož předmětem bylo v době vydání rozsudku peněžité plnění nepřevyšující 10.000 Kč. Lhůta pro podání odvolání činí patnáct dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, přičemž odvolání se podává vždy u soudu, který rozhodnutí vydal. „*Odvolání může být podáno i před počátkem běhu této lhůty, nejdříve však po vyhlášení rozhodnutí.*“¹⁸²

Je-li podáno přípustné odvolání včas a oprávněnou osobou, napadené rozhodnutí nenabývá právní moci, a to do pravomocného rozhodnutí odvolacího soudu. Odvolání musí mimo obecných náležitostí podání stanovených v § 42 odst. 4 OSŘ obsahovat i zvláštní náležitosti. Prvním z nich je specifikace rozhodnutí, které je jím napadáno, s určením, v jakém rozsahu jej napadá. Dále je nutné uvést, v čem odvolatel spatřuje nesprávnost napadeného rozhodnutí (odvolací důvod) a čeho se domáhá (odvolací návrh). V souladu s § 205 odst. 3 OSŘ může odvolatel měnit odvolací důvod a odvolací návrh i po uplynutí odvolací lhůty. Odvolací soud však může odvolání přezkoumat, i když ani přes výzvu soudu odvolatel v odvolání neuplatnil odvolací důvod.

S ohledem na povahu nesporného řízení je oproti řízení spornému postaveno odvolací řízení na principu plné apelace, jelikož dle § 28 odst. 1 ZŘS mohou být v jeho průběhu uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny v průběhu prvoinstančního řízení. Je nutné upozornit, že novými skutečnostmi a důkazy „*je třeba rozumět jakákoliv fakta a důkazy o nich, která nebyla z jakéhokoliv důvodu uplatněna v řízení před soudem prvního stupně. Ustanovení § 28 se vztahuje na odvolání do meritorních rozhodnutí, nikoliv do rozhodnutí procesní povahy, při jejichž vyřízení se využijí obecná ustanovení § 201 a násl. OSŘ (např. zastavení řízení pro*

---

¹⁸¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1868/2016

¹⁸² ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 341

nenaplnění některé z podmínek řízení, usnesení o odmítnutí návrhu apod.). Uvádění skutečností tzv. procesní povahy není ani ve sporném řízení omezeno režimem zákonných koncentrací.“¹⁸³

Pokud bylo řízení možné zahájit i bez návrhu, není odvolací soud vázán mezemi, v nichž se odvolatel domáhá přezkoumání napadeného rozhodnutí. Soud tedy rozhodnutí přezkoumá i z důvodů, které nebyly v odvolání uplatněny, a to ve všech jeho výrocích. Soud však může tohoto ustanovení užít, pouze pokud je odvoláním napaden alespoň jeden z meritorních výroků rozhodnutí, tzn. není možné, aby soud přezkoumal rozhodnutí jako celek, byly-li odvoláním napadeny pouze sekundární výroky.¹⁸⁴

Je nutné poukázat na to, že výše uvedená zvláštní úprava odvolacího řízení představuje obecnou úpravu u nesporných řízení, přičemž zákon u určitých řízení stanoví, že se tato nepoužije. Takovými řízeními jsou např. řízení o úschovách, řízení ve věcech kapitálového trhu nebo řízení o soudním prodeji zástavy.

Shledá-li odvolací soud napadené rozhodnutí věcně správné, tak jej potvrdí, čímž rozhodnutí nabude právní moci a stane se závazné. Jsou-li zde vady, které není možné zhojit, odvolací soud rozhodnutí zruší a vrátí zpět k dalšímu řízení. Jestliže nejsou splněny podmínky pro zrušení rozhodnutí nebo jeho potvrzení, odvolací soud rozhodnutí změní. Změna rozhodnutí je možná pouze u rozsudku nebo usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé.

5.1.5. Dovolání a ostatní mimořádné opravné prostředky

Všechny mimořádné opravné prostředky použitelné ve sporném řízení je možné uplatnit též v řízení nesporném, avšak zákon pro tato řízení stanoví opět určitá specifika s ohledem na povahu nesporného řízení. Autor se bude níže postupně věnovat dovolání, žalobě na obnovu řízení a žalobě pro zmatečnost.

Dovolání

Zákonná úprava dovolání u nesporných řízení není příliš odlišná oproti jeho podobě u sporného řízení. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem, kterým je možné

---

¹⁸³ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 64

¹⁸⁴ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 64

napadnout pouze pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, přičemž je možné jej podat pouze u rozhodnutí, u kterých to zákon připouští. Dovolání je možné podat pouze z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

„Dovolání má na rozdíl od dalších mimořádných opravných prostředků, kterými jsou žaloba na obnovu řízení a žaloba pro zmatečnost, dvě zásadní funkce v civilním řízení soudním. Jedná se o funkci nápravnou ve vztahu k rozhodnutím soudů nižších stupňů a funkci sjednocující, co se judikatury týče.“¹⁸⁵

Dle § 237 OSŘ je dovolání obecně přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se řízení končí, a to za předpokladu, že rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného či procesního práva, přičemž se při řešení této otázky odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu nebo tato otázka nebyla dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu řešena, příp. má být dovolacím soudem posouzena odlišně.

Nad výčet řízení, proti kterým není přípustné dovolání, obsažený v § 238 OSŘ, zákon stanoví, že dovolání není přípustné i proti rozhodnutím podle hlavy páté části druhé ZŘS, tzn. v řízeních ve věcech rodinněprávních. Výjimku z tohoto pravidla tvoří rozsudek o omezení nebo zbavení rodičovské odpovědnosti, pozastavení nebo omezení jejího výkonu a o určení nebo popření rodičovství. Dovolání je dále přípustné co do rozhodnutí o nezrušitelném osvojení, přičemž se jedná o verdikt, *„kterým soud rozhodl nikoliv o tom, že dochází k osvojení, ale o výrok, jímž soud stanoví, že osvojení je nezrušitelné. O nezrušitelném osvojení soud rozhoduje pouze na návrh osvojitele, je-li to v souladu se zájmy dítěte (§ 844 ObčZ), a to rozsudkem, protože se jedná o ustanovení formy osvojení (§ 435). Dovolání však není přípustné do samotného výroku o osvojení, ale jen do výroku o nezrušitelnosti osvojení.“¹⁸⁶*

Účastník řízení má možnost podat dovolání do dvou měsíců od doručení daného rozhodnutí, přičemž se dovolání podává u soudu, který rozhodoval v prvním stupni. I zde platí, že musí být dovolatel jak při podání dovolání, tak i v průběhu celého řízení zastoupen advokátem nebo notářem. Výše uvedené neplatí, pokud má právnické vzdělání nebo je-li dovolatelem právnická osoba, stát, obec nebo vyšší územně samosprávný celek a jedná za něj osoba, která má právnické vzdělání.

---

¹⁸⁵ ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnické učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6. s. 353

¹⁸⁶ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 70

Dovolání musí stejně jako ostatní podání směřovaná vůči soudu obsahovat obecné náležitosti stanovené v § 42 odst. 4 OSŘ. Musí v něm být dále uvedeno, které rozhodnutí napadá a v jakém rozsahu. Také v něm musí být vymezeny důvody dovolání, v čem dovolatel spatřuje splnění předpokladů přípustnosti dle OSŘ i § 30 odst. 1 ZŘS a dovolací návrh. Důvod dovolání v souladu s § 241a odst. 3 OSŘ účastník vymezí tak, že uvede podle něj správné posouzení věci, přičemž uvede, v čem spatřuje nesprávnost právního posouzení soudu. Vymezení důvodu dovolání a jeho rozsah může dovolatel měnit pouze do konce jeho lhůty k podání dovolání.

Soud je vázán rozsahem dovolání vymezeným dovolatelem s výjimkou řízení, které lze zahájit i bez návrhu, přičemž „není podstatné, zda řízení bylo zahájeno na návrh nebo usnesením soudu, ale to, zda je bylo možné usnesením soudu zahájit.“¹⁸⁷ V případě, že soud nerozhodne o odmítnutí dovolání (dovolání trpí podstatnými vadami, které nebyly ve lhůtě odstraněny, anebo je zjevně bezdůvodné), dovolání zamítne, anebo zruší či změní napadené rozhodnutí.

Žaloba na obnovu řízení

Dalším mimořádným opravným prostředkem, který se uplatní u nesporných řízení, je žaloba na obnovu řízení. „Žaloba na obnovu řízení je právním institutem, pomocí kterého lze dosáhnout nápravy ve věci, v níž nebyl skutkový stav v původním řízení zjištěn úplně nebo správně.“¹⁸⁸

Prostřednictvím žaloby na obnovu řízení může účastník napadnout pravomocný rozsudek nebo usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé. Důvody pro její podání jsou dány, pokud jsou zde skutečnosti, rozhodnutí nebo důkazy, které nemohl účastník bez své viny použít v původním řízení, příp. je již možné provést důkazy, které nemohly být v původním řízení provedeny, a to pokud mohou přivodit pro žalobce příznivější rozhodnutí ve věci.¹⁸⁹

Žalobu na obnovu řízení lze podat výlučně v případě nemožnosti dosáhnout změny nebo zrušení rozhodnutí jiným způsobem, s výjimkou dovolání. „Žaloba na obnovu řízení představuje *ultima ratio*, poslední možný prostředek, jak dosáhnout nápravy vadného

---

¹⁸⁷ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 70

¹⁸⁸ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0. s. 680

¹⁸⁹ § 228 odst. 1 OSŘ

*rozhodnutí. Tato její povaha se odráží i v postupu, který je soudům určen v případě, že je totéž rozhodnutí napadeno jak oběma žalobami, tak dovoláním. O žalobě na obnovu řízení se rozhoduje až jako poslední v řadě.*¹⁹⁰

Některá z nesporných řízení mají svůj specifický postup, kterým lze dosáhnout změny nebo zrušení rozhodnutí ve věci samé. Příkladem takového řízení je řízení o svéprávnosti, kdy má soud z úřední povinnosti v souladu s § 42 ZŘS povinnost zrušit rozsudek, kterým byla svéprávnost omezena, když vyjde později najevo, že zde nebyly pro omezení svéprávnosti podmínky.

Žalobu na obnovu řízení může podat pouze účastník řízení. Mimo obecných náležitostí podání musí žaloba obsahovat také označení rozhodnutí, proti kterému směřuje, určení rozsahu, v jakém jej napadá, důvod obnovy řízení, vyličení skutečností, které osvědčují včasné podání žaloby, a označení důkazů, kterými má být důvodnost žaloby prokázána. Poslední nutnou náležitostí žaloby je vymezení, čeho se účastník domáhá, přičemž „*v případě žaloby na obnovu řízení se účastník primárně domáhá soudního výroku o povolení obnovy řízení (k tomu viz § 235e). V návrhu by měl ale také uvést, jakou změnu chce obnovou řízení docílit, tj. jaký nový výrok ve věci samé by mělo soudní rozhodnutí po provedení nového řízení ve věci (§ 235h a násl.) obsahovat.*“¹⁹¹

Soud je vázán rozsahem, který účastník vymezil v žalobě na obnovu řízení. Výjimky tvoří případy, kdy:

- na rozhodnutí o napadeném výroku je závislý žalobou nedotčený výrok;
- se napadený výrok týká takových společných práv či povinností, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky na jedné straně;
- z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky.

Výše uvedené však neplatí v případech, kdy mohl soud zahájit řízení i bez návrhu, tzn. v těchto řízeních soud není vázán mezemi, v nichž se účastník domáhá přezkumu napadeného rozhodnutí.¹⁹²

V případě, že soud povolí obnovu řízení, prvoinstanční soud po nabytí právní moci daného rozhodnutí věc znovu bez dalšího návrhu projedná. Při novém projednání věci soud přihlédne

---

¹⁹⁰ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 849

¹⁹¹ SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9. s. 856

¹⁹² § 29 ZŘS

ke všem skutečnostem, které vyšly najevo v původním řízení nebo po podání žaloby na obnovu řízení. To, že soud povolí obnovu řízení, v žádném případě neznamena, že by musel následně původní rozhodnutí změnit. V průběhu druhé fáze řízení soud může návrh na změnu rozhodnutí zamítnout, a to pokud dojde po novém projednání k závěru, že je původní rozhodnutí věcně správné.

Když soud dojde k závěru, že původní rozhodnutí nemůže obstát, rozhodne znovu. Nové rozhodnutí nahrazuje rozhodnutí původní, které však stále formálně existuje. Původní rozhodnutí se tedy ani v případě úspěchu žaloby na obnovu řízení nezrušuje.¹⁹³

Žaloba pro zmatečnost

Posledním mimořádným opravným prostředkem, kterému se bude autor v této kapitole věnovat, je žaloba pro zmatečnost. „*Žaloba pro zmatečnost představuje mimořádný opravný prostředek, jehož smysl spočívá v tom, že má sloužit k tomu, aby mohla být zrušena pravomocná rozhodnutí soudu, která trpí tzv. zmatečnostmi, to znamená takovými vadami řízení, jež představují porušení základních principů ovládajících řízení před soudem.*“¹⁹⁴

Napadeno může být rozhodnutí soudu prvního stupně či odvolacího soudu, kterým bylo řízení skončeno. Důvody pro podání žaloby pro zmatečnost jsou vesměs shodné s těmi aplikovanými ve sporném řízení. S ohledem na obecnou možnost zahájení nesporného řízení bez návrhu vyjádřenou v § 13 odst. 1 ZŘS, se pouze příliš neuplatní důvod spočívající ve skutečnosti, že soud rozhodl, aniž by byl podán návrh na zahájení řízení, i když to bylo ze zákona nutné.

Zákon obsahuje zvláštní úpravu žaloby pro zmatečnost u pozůstalostního řízení. Dle § 133 ZŘS může být jejím prostřednictvím napadeno jen pravomocné rozhodnutí, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé nebo kterým se řízení končí, a to před soudem prvního stupně či odvolacím soudem. Dědic může také podat žalobu pro zmatečnost, pokud mu nebyl ustanoven opatrovník, i přesto, že byly splněny předpoklady uvedené v § 120 ZŘS.

Žalobu pro zmatečnost může na rozdíl od žaloby na obnovu řízení podat v nesporném řízení i státní zastupitelství, a to ve věcech, do kterých může ze zákona vstoupit nebo v nichž může podat návrh na zahájení řízení. Pokud státní zastupitelství nepodalo návrh na zahájení

---

¹⁹³ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5. s. 549

¹⁹⁴ SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0. s. 692

řízení a ani do řízení nevstoupilo do doby, kdy rozhodnutí ve věci nabylo právní moci, pak může žalobu podat, pouze dokud běží lhůta k jejímu podání některému z účastníků. Současně musí také do řízení vstoupit.¹⁹⁵

Lhůta pro podání žaloby činí tři měsíce od okamžiku doručení napadeného rozhodnutí. Mimo obecných náležitostí podání musí žaloba obsahovat také označení rozhodnutí, které napadá, určení výroků, které mají být zrušeny, důvod zmatečnosti a označení důkazů ji prokazujících, vyličení skutečnosti, jež svědčí o včasném podání žaloby, a žalobní návrh. Rozsah žaloby a její důvod mohou být měněny pouze v průběhu trvání lhůt k podání žaloby.

Stejně jako u žaloby na obnovu řízení v nesporném řízení platí, že soud není vázán mezemi žaloby, bylo-li možné zahájit řízení i bez návrhu, přičemž je bez významu, zda řízení bylo opravdu zahájeno bez návrhu.

Žalobu pro zmatečnost soud v případě neoprávněnosti zamítne. Pokud soud shledá důvody žaloby za dostatečné, zruší napadené rozhodnutí. Následný postup v řízení se odvíjí od důvodu zmatečnosti daného řízení. Podstatné je také poznamenat, že v případech, kdy platí důvody zrušení rozhodnutí odvolacího soudu i na prvoinstanční rozhodnutí, zruší soud i toto rozhodnutí, a to i v případě, že nebylo žalobou pro zmatečnost napadeno.¹⁹⁶

5.2. Dispozice účastníka předmětem řízení

Dispoziční úkony nejsou pouze úkony, které umožňují účastníkům příp. jiným oprávněným osobám ovlivňovat řízení jako celek, ale jsou to též úkony, kterými je možné upravit v návrhu vymezený předmět řízení. Avšak s ohledem na výrazné uplatnění zásady oficiality jsou v nesporném řízení úkony disponující předmětem řízení velice výrazně omezeny. Z tohoto důvodu není možné v nesporných řízeních uzavřít soudní smír či vydat rozsudek pro uznání. Zákon však upravuje pro nesporné řízení specifický úkon nazvaný dohoda o předmětu řízení, který slouží stejně jako soudní smír k ukončení řízení dohodou účastníků.

5.2.1. Změna návrhu

Tento dispoziční úkon je významný zejména u nesporných řízení, která lze zahájit pouze na návrh, jelikož se u těchto řízení uplatní zásada sporného řízení, podle které nemůže soud překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného či více, než se účastníci domáhají.

---

¹⁹⁵ § 231 odst. 2 OSŘ

¹⁹⁶ § 235e odst. 2 OSŘ

K takovému překročení návrhu může dojít pouze v případě, kdy z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky řízení.

Oproti tomu u řízení, která lze zahájit i bez návrhu, může soud v souladu s § 26 ZŘS bez dalšího překročit návrh účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, přičemž „*„Přisouzení něčeho jiného nebo navíc“ v poměrech zvláštních řízení neznámá jen možnost soudu uložit vyšší povinnost k plnění nad rámec návrhu (např. přisouzení vyšší částky výživného), ale i možnost upravit osobní vztahy mezi účastníky zcela jinak, než je uvedeno v návrhu na zahájení řízení. (...) Z § 26 však nelze dovodit, že by soud mohl rozhodnout mimo rámec předmětu řízení, tedy nad rámec limitů projednávaných vztahů, které vyplývají z hmotného nebo procesního práva. Např. koná-li soud řízení výhradně o výživě nezletilého dítěte [§ 466 písm. c)], nemůže v rámci takového řízení upravit styk rodičů s nezletilým.*“¹⁹⁷

Změny návrhu může návrhovač dosáhnout pouze se souhlasem soudu. Tento návrh se přitom doručí ostatním účastníkům. Soud nepřipustí změnu návrhu, pokud by výsledky dosavadního průběhu řízení nemohly být podkladem pro řízení o změně návrhu. Tato zákonná možnost nepřipuštění změny návrhu je zejména projevem zásady hospodárnosti řízení. Při posuzování vhodnosti změny návrhu by měl soud brát také v potaz ostatní obecná zákonná ustanovení, zejména §§ 1 a 2 OSŘ.¹⁹⁸

V případě, že soud změnu návrhu nepřipustí, tak po právní moci usnesení pokračuje v řízení o původním návrhu.

5.2.2. Dohoda o předmětu řízení

Jak již autor nastínil výše, dohoda o předmětu řízení představuje nástroj, pomocí kterého může v určitých případech dojít k dohodě mezi účastníky, která vyloučí vydání meritorního rozhodnutí soudu. „*Dohoda účastníků o předmětu řízení je svým obsahem hmotněprávním jednáním účastníků učiněným v průběhu soudního řízení v rámci procesního úkonu, které v případech stanovených zákonem (např. prohlášení o určení otcovství v řízeních podle § 415 a 416) vyvolává v souladu s § 545 odst. 1 ObčZ právní následky, které jsou v něm vyjádřeny,*

---

¹⁹⁷ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 58

¹⁹⁸ SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-535-9. s. 179

aniž je zapotřebí schválení dohody soudem, nebo dohoda nahrazuje rozhodnutí soudu; v těchto případech je třeba jejího schválení soudem.“¹⁹⁹

V souladu s § 10 odst. 1 ZŘS dohodu o předmětu řízení soud pojme do protokolu, který musí podepsat všichni účastníci řízení, ne pouze ti, kteří ji uzavírají. Pokud je ve zvláštní části ZŘS stanoveno, že soud v daném řízení rozhoduje usnesením, tak zákon umožňuje soudu schválit dohodu o předmětu řízení usnesením, které nemusí obsahovat odůvodnění. Pro užití této zjednodušené formy rozhodnutí je podmínkou, aby se všichni účastníci vzdali práva na odvolání.

Důvodová zpráva k úpravě dohody o předmětu řízení doplňuje, že „*jiné dohody, které nejsou předmětem řízení (tedy nebyly vymezeny v návrhu nebo v usnesení o zahájení řízení), soud do protokolu nepojímá a ani je neschvaluje.*“²⁰⁰

Pokud soud dohodu o předmětu řízení neschválí, rozhodne o této skutečnosti vždy usnesením, a to i v případech, kdy ve věci samé rozhoduje rozsudkem, jelikož usnesení o neschválení dohody o předmětu řízení není rozhodnutím meritorním. Po nabytí právní moci soud v řízení pokračuje.²⁰¹

---

¹⁹⁹ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 15

²⁰⁰ Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. Dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=931&ct1=0>

²⁰¹ SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7. s. 16

Závěr

Dispoziční zásada představuje jednu z nejdůležitějších zásad, na kterých je postaven civilní proces. Cílem této práce bylo podat zevrubný výklad o dispoziční zásadě a jejím uplatnění v nalézacím řízení se zaměřením na rozdíly mezi jejím uplatněním v rámci sporného a nesporného řízení, a to zejména s ohledem na odlišnost jejich účelu. Před přistoupením k samotnému výkladu o dispoziční zásadě a její aplikaci v nalézacím řízení bylo nutné se nejdříve věnovat civilnímu procesu obecně včetně jeho historického vývoje.

V první kapitole autor nastínil, že civilní proces představuje postup, jehož prostřednictvím je možné dosáhnout řešení určité věci před soudy či jinými orgány veřejné moci, a to v civilní pravomoci. Civilní proces představuje jednu ze záruk spravedlnosti. Bylo nutné také vymežit, čím je civilní proces tvořen. Skládá se z procesních vztahů, procesních subjektů a procesních úkonů. V návaznosti na procesní vztahy mezi subjekty řízení je nutné poznamenat, že jsou nezávislé od vztahů hmotněprávních.

Aby bylo možné lépe pochopit aktuální podobu civilního procesu, bylo nutné se podívat na vznik a následný vývoj civilního procesu od starověkého Říma po současnost. Prvním typem civilního procesu bylo řízení legisakční. To se však stalo s ohledem na značný rozvoj římské společnosti nedostatečným, a tak bylo vytěsнено procesem formulovým. Formule představovala prohlášení preatora, v němž jmenoval soudce, specifikoval žalobní nárok a přikázal odsouzení či osvobození žalovaného. Následně byl nárok prokazován před jmenovaným soudcem. Tato řízení byla poměrně značně odlišná od dnešního civilního procesu. K významné změně došlo za principátu, kdy byl zaveden nový typ řízení, a to řízení kogniční, které podstatně ovlivnilo následný vývoj civilního procesu v Evropě.

V další části první kapitoly se autor věnoval všem druhům civilního procesu, přičemž u každého z nich obecně vymezil jeho účel za současného popisu procesních specifik. Vzhledem k tomu, že se tato práce zabývá uplatněním dispoziční zásady v nalézacím řízení, tato kapitola obsahuje pouze základní vymezení tohoto řízení, jelikož je nalezací řízení předmětem následující kapitoly.

Druhá kapitola se tedy věnovala nalézacímu řízení, které se dělí na sporné řízení a nesporné řízení. Nalezací řízení představuje formální postup soudu, kterým zjišťuje skutkový stav věci, na základě čehož následně autoritativně ve věci rozhodne. První část kapitoly se věnovala spornému řízení, jehož cílem je vydání deklaratorního řízení závazného pouze mezi účastníky sporu. Sporné řízení ovládají zásady dispoziční a projednací. Právě na základě těchto zásad obsahuje sporné řízení nejvyšší míru uplatnění dispozičních úkonů. Autor dále vymezil

průběh sporného řízení, a to od podání žaloby (zahájení řízení) po pravomocné rozhodnutí soudu. Závěrem také autor zmínil možnosti napadení pravomocného rozhodnutí soudu mimořádnými opravnými prostředky, kterými je možné dosáhnout jeho změny.

V druhé části této kapitoly se autor zabýval nesporným řízením. Úvodem definoval nesporné řízení jako soubor různých typů zvláštních řízení, které jsou upraveny ve zvláštní části ZŘS, přičemž cílem těchto řízení je vydání konstitutivního rozhodnutí. Jako nejvýznamnější zásadu, kterou je nesporné řízení ovládáno, považuje autor zásadu oficiality. Jejím nejzásadnějším projevem je možnost zahájení některých řízení i bez návrhu, tzn. na základě rozhodnutí soudu. I přesto se však v nesporném řízení uplatní i zásada dispoziční.

Další část kapitoly obsahuje obecný průběh nesporného řízení společný pro všechna tato řízení. Jedním ze specifíků nesporného řízení je možnost soudu nařídit tzv. jiný soudní rok, který může nahradit standardní jednání nebo přípravné jednání. Ve sporném řízení taková možnost neexistuje. Jiný soudní rok se užije v situaci, kdy je to v zájmu účastníka. Může probíhat v jiných prostorech než je budova soudu. Obecně se v nesporném řízení také neuplatní instituty, které urychlují řízení vzhledem k dokazování (např. koncentrace řízení nebo rozsudek pro zmeškání). Závěrem autor vymezil účel a specifickou úpravu vybraných typů nesporného řízení, a to řízení o svéprávnosti, řízení o úschovách a řízení o určení a popření otcovství.

Poté se autor dostal k jádru této práce, kdy se v dalších kapitolách věnoval dispoziční zásadě. Ve třetí kapitole se autor věnoval dispoziční zásadě v rovině společné pro oba typy nalézacího řízení. Shledává, že základním účelem dispoziční zásady je vymezení osoby, na níž záleží, zda bude řízení zahájeno a co bude jeho předmětem, stejně jako kdo může s tímto řízením a jeho předmětem v průběhu nakládat a případně jej měnit. Dále autor nachází propojení dispoziční zásady s jednou ze zásad uplatňovaných v civilním procesu ve starověkém Římě, a to zásadou „*Vigilantibus iura scripta sunt*“.

Po výkladu obecných vlastností dispoziční zásady se autor zaměřil na její vztah vůči jiným vybraným zásadám uplatňovaným současně. Těmito zásadami jsou zásada rovnosti, zásada oficiality, zásada vyšetřovací a zásada projednací. Jako zajímavé autor shledává současné uplatnění zásady oficiality a dispoziční zásady v nesporném řízení.

Další kapitola má název Aplikace dispoziční zásady ve sporném řízení. Autor v ní rozlišuje úkony, kterými účastníci disponují řízením a předmětem řízení. Za nejdůležitější z těchto úkonů shledává autor žalobu, jelikož představuje jediný způsob, jak je možné zahájit sporné řízení. Současně též vymezuje předmět daného řízení, kterým je soud ve svém rozhodování

vázán. Obdobné postavení má odvolání společně s mimořádnými opravnými prostředky. O těchto úkonech pojednává autor závěrem první části této kapitoly.

Prvním úkonem, kterým se autor v druhé části čtvrté kapitoly zabývá, je změna žaloby. Tento úkon představuje velice důležitý dispoziční úkon žalobce, jelikož jeho prostřednictvím ovlivňuje žalobou vymezený předmět řízení. Druhým úkonem, který zde autor zmínil, je soudní smír, který umožňuje účastníkům řízení vyloučit, aby o sporu rozhodl autoritativně soud. Posledním dispozičním úkonem, kterým lze ovlivnit předmět řízení, je rozsudek pro uznání. Tento úkon umožňuje žalovanému vyloučit, aby proběhlo celé řízení tím, že uzná žalovaný nárok.

Závěr této práce je věnován aplikaci dispoziční zásady v nesporném řízení. Autor v této kapitole zjistil, že i když by se na první pohled mohlo zdát, že zde dispoziční zásada nemá své místo, není to tak. Její uplatnění je však slabší než ve sporném řízení. Vzhledem k tomu, že nesporné řízení představuje soubor nesourodých řízení, je míra uplatnění dispoziční zásady závislá právě na vlastnostech konkrétního řízení. Vzhledem k výše uvedenému autor dále zjistil, že se v nesporném řízení neuplatní některé dispoziční úkony, které ve sporném řízení mají své pevné místo. U každého dispozičního úkonu, který se uplatní v nesporném řízení, také autor provedl porovnání s jeho protějškem ve sporném řízení.

S ohledem na výše uvedené považuje autor za žádoucí ponechat rozdělení nalézacího řízení na řízení sporné a nesporné, a to zejména z důvodu zásadního rozdílu v jejich účelu. Každé z těchto řízení je ovládáno jinými a mnohdy protichůdnými zásadami, které odpovídají povaze a podstatě těchto řízení. Není však důležité, zda budou obě tato řízení upravena v jednom zákoně či ve dvou, pokud bude zachováno jejich důsledné oddělení. Autor by dále považoval za vhodné nadále prohlubovat míru uplatnění dispoziční zásady u sporného řízení, jelikož aktuální podoba procesních předpisů ji v určitých případech odsunuje do pozadí, což odporuje povaze toho řízení. Příkladem takové situace je povinnost soudu rozhodnout o nákladech řízení i bez návrhu účastníka, což v důsledku vede k tomu, že účastník, který nemá zájem, aby mu byla přiznána náhrada nákladů řízení, musí tuto aktivně svým úkonem odmítnout.

Použité zkratky

Listina	Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky
OSŘ	Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
ZŘS	Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů
OZ	Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
exekuční řád	Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů
ZRŘ	Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

1. DRÁPAL, Ljubomír. *Občanský soudní řád: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2009. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-107-9.
2. HORA, Václav, SPÁČIL, Jiří, ed. *Československé civilní právo procesní: I.-III. díl*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-540-3.
3. KASÍKOVÁ, Martina a Karel ŠIMKA. *Exekuční řád: komentář*. 4. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-630-2. s. 5
4. KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 80-86898-47-4.
5. KINDL, Milan, Alexander ŠÍMA a Ondřej DAVID. *Občanské právo procesní*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-098-7.
6. LAVICKÝ, Petr. *Občanský zákoník: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2015. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0.
7. OTT, Emil, SPÁČIL, Jiří, ed. *Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012-. Klasická právnická díla (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-896-1.
8. SCHELLEOVÁ, Ilona. *Civilní proces*. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. ISBN 80-86861-09-0.
9. STAVINHOVÁ, Jaruška a Petr HLAVSA. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Brno: Masarykova univerzita, 2003. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-7239-155-0.
10. SVOBODA, Karel, Renáta ŠÍNOVÁ a Klára HAMULÁKOVÁ. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. V Praze: C.H. Beck, 2014. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-279-3.
11. SVOBODA, Karel. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-673-9.
12. SVOBODA, Karel. *Žaloba v civilním řízení*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-535-9.

13. ŠÍNOVÁ, Renáta a Marek JURÁŠ. *Účastenství v civilním soudním řízení*. Praha: Leges, 2015. Teoretik. ISBN 978-80-87576-78-6.
14. ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. *Civilní proces*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-594-7.
15. WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. *Civilní právo procesní*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-076-5.
16. WINTEROVÁ, Alena. *Občanské právo procesní: studijní příručka*. Praha: Institut sociálních vztahů, 1994. ISBN 80-85866-00-3.
17. ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Pojmové znaky civilního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o, 2017. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-538-8.
18. ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 2., aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-571-5.
19. ZAHRADNÍKOVÁ, Radka. *Civilní právo procesní*. 3. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-714-6.
20. SVOBODA, Karel., Šárka TLÁŠKOVÁ, David VLÁČIL, Jiří LEVÝ, Miroslav HROMADA a kol. *Zákon o zvláštních řízeních soudních: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-297-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 292/2013 Sb. Dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=6&ct=931&ct1=0>
2. Důvodová zpráva k zákonu č. 460/2016 Sb. Dostupná na <http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?o=7&ct=642&ct1=0>

Seznam použitých právních předpisů

1. Usnesení č. 2/1993 Sb., Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součástí ústavního pořádku České republiky
2. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů

4. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
5. Zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 300/2008 Sb., o elektronických úkonech a autorizované konverzi dokumentů, ve znění pozdějších předpisů
8. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech, ve znění pozdějších předpisů
9. Vyhláška č. 177/1996 Sb., Vyhláška Ministerstva spravedlnosti o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb, ve znění pozdějších předpisů
10. Vyhláška č. 37/1992 Sb., Vyhláška ministerstva spravedlnosti České republiky o jednacím řádu pro okresní a krajské soudy, ve znění pozdějších předpisů

Seznam použité judikatury

1. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 3. 2008, sp. zn. 29 Odo 1538/2006
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 5. 2010, sp. zn. 28 Cdo 1396/2010
3. Nález Ústavního soudu ze dne 23. 11. 1999, sp. zn. I. ÚS 323/97
4. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 1. 1999, sp. zn. 21 Cdo 1876/98
5. Nález Ústavního soudu ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 1424/07
6. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 10. 2009, sp. zn. 26 Cdo 4940/2007
7. Usnesení Ústavního soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. I. ÚS 1147/10
8. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 12. 2011, sp. zn. 22 Cdo 609/2010
9. Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 24. 2. 1971, sp. zn. 2 Cz 8/71
10. Usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 2. 2005, sp. zn. 19 Co 26/2005
11. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 7. 2003, sp. zn. 26 Cdo 682/2003
12. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. 8. 2011, sp. zn. 28 Cdo 1964/2011
13. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. 7. 2005, sp. zn. 33 Odo 67/2005
14. Nález Ústavního soudu ze dne 7. 5. 2015, sp. zn. IV. ÚS 2921/13
15. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. 10. 2014, sp. zn. 23 Cdo 2130/2014
16. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 6. 2007, sp. zn. 20 Cdo 1374/2006
17. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 2172/2014
18. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 5. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3967/2010

19. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 10. 2011, sp. zn. 28 Cdo 116/2011
20. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2001, sp. zn. 29 Cdo 1373/2000
21. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 3. 2015, sp. zn. 29 Cdo 1319/2013
22. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 7. 2010, sp. zn. 26 Cdo 2313/2009
23. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 11. 2006, sp. zn. 33 Odo 1310/2004
24. Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. 10. 2009, sp. zn. 29 Cdo 1441/2007
25. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 4. 2009, sp. zn. 22 Cdo 5170/2007
26. Nález Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. IV. ÚS 1252/16
27. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 11. 9. 2013, sp. zn. 19 Co 218/2013, publikovaný ve Sbírce rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, doplněné o některá důležitá rozhodnutí nižších soudů
28. Rozsudek Krajského soudu v Plzni ze dne 9. 11. 2015, sp. zn. 10 Co 325/2015, publikované v Soudních rozhledech, 2/2016
29. Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. 29 Cdo 1868/2016

Seznam ostatních zdrojů

1. LAVICKÝ, Petr. *Dispoziční zásada v civilním odvolacím řízení*. Právní rozhledy: časopis pro všechna právní odvětví. Praha: C.H. Beck/SEVT, 1993-, 2015(7). ISSN 1210-6410,
2. SVOBODA, Karel. *Nové problémy v řízení o rozvod manželství*. Bulletin advokacie. Praha: Česká advokátní komora v Praze, 2014(5). ISSN 1210-6348.

Dispoziční zásada ve sporném a nesporném řízení

Abstrakt

Tato rigorózní práce se věnuje dispoziční zásadě a jejímu uplatnění ve sporném a nesporném řízení. Dispoziční zásada představuje jednu ze základních zásad, na nichž stojí civilní proces, zejména sporné řízení. Jejím základním účelem je vymezení, kdo rozhoduje o tom, zda bude řízení zahájeno, co je jeho předmětem a kdo ovlivňuje jeho průběh. V první kapitole se autor zabývá civilním procesem v obecné rovině a jeho historickým vývojem od starověkého Říma po současnost. Další část této kapitoly obsahuje obecné vymezení všech druhů civilního procesu.

Druhá kapitola pojednává o nalézacím řízení. Její první část se věnuje spornému řízení, které je ovládáno dispoziční zásadou. Nesporné řízení, které je předmětem další části kapitoly, je oproti tomu postaveno na zásadě oficiality. To však nevylučuje užití dispoziční zásady. Autor se u obou typů řízení věnuje základním zásadám, na kterých jsou postaveny, a dále vymezuje jejich průběh. Ve třetí kapitole se autor zabývá obecným výkladem o dispoziční zásadě. V této kapitole se autor věnuje také ostatním vybraným zásadám civilního procesu a jejich vztahu k dispoziční zásadě.

V další kapitole se autor zabývá aplikací dispoziční zásady ve sporném řízení. Autor kapitolu dělí na část pojednávající o dispozičních úkonech ovlivňujících řízení a část, která pojednává o úkonech, jejichž prostřednictvím lze disponovat předmět řízení.

Poslední kapitola pojednává o uplatnění dispoziční zásady v nesporném řízení. Kapitola je opět dělena na dvě části, přičemž první se věnuje úkonům dispozice řízením a druhá úkonům dispozice předmětem řízení. I když je účel nesporného řízení jiný, tak se zde i přesto uplatní některé dispoziční úkony sporného řízení. U každého dispozičního úkonu, kterému se autor v této kapitole věnuje, je provedeno porovnání s obdobným úkonem aplikovaným ve sporném řízení.

Klíčová slova: dispoziční zásada, sporné řízení, nesporné řízení

Dispositive principle in contentious and non-contentious proceedings

Abstract

This rigorous thesis is focused on the dispositive principle and its application in contentious and non-contentious proceedings. The dispositive principle is one of the main principles which constitute civil proceedings, contentious proceedings in particular. The aim of the dispositive principle is to establish who decides whether a proceeding is to be initiated, what is the subject of the proceeding and who has an influence on its course. The first chapter is related to civil procedure in general and its historic development since the ancient Rome until today. The other part of the chapter contains general definition of all types of civil procedure.

The second chapter deals with civil trial proceedings. The first part is focused on contentious proceedings which are formed by the dispositive principle. On the contrary, non-contentious proceedings, which are the subject of the next part of the chapter, are formed by the principle of officiality. Nevertheless, the dispositive principle also applies in non-contentious proceedings. The author focuses on the main principles which form both proceedings. The author also describes how they proceed. The third chapter is dedicated to the dispositive principle in general. The author also deals with other chosen principles of civil procedure and their relation to the dispositive principle.

The following chapter is dedicated to the application of the dispositive principle in contentious proceedings. The chapter is divided into two parts. The first part is focused on disposition acts which have an influence on the proceeding. The second part deals with disposition acts which allow a particular party to change the subject of the proceeding.

The last chapter is focused on the application of the dispositive principle in non-contentious proceedings. The chapter is also divided into two parts. The subject of the first part is disposition acts which have an influence on the proceeding. The subject of the second part is disposition acts which allow a particular party to change the subject of the proceeding. Despite the fact that the objective of non-contentious proceedings is different, there are some disposition acts that apply in both proceedings. The author compares every disposition act in this chapter to its parallel in contentious proceedings.

Key words: Dispositive principle, contentious proceedings, non-contentious proceedings